

Minirapport med politiske anbefalinger

Ret til inddragelse

En kvalitativ undersøgelse
af børns oplevelse af inddragelse
i deres sagsforløb

Med støtte fra

TrygFonden

**BØRNS
VILKÅR**

SAMMEN STOPPER VI SVIGT

Minirapport med politiske anbefalinger

Ret til inddragelse

En kvalitativ undersøgelse af børns oplevelse af inddragelse i deres sagsforløb

16 børn, der har delt deres viden med Børns Vilkår
Børns Vilkår ved *Eva Grosman Michelsen, Bente Boserup, Mia Mone Johansen, Sofie Birch og Mia Helleshøj*
Layout: *Line Flindt Grafik*
Minirapporten er finansieret med donation fra TrygFonden

Med støtte fra
TrygFonden

**BØRNS
VILKÅR**
SAMMEN STOPPER VI SVIGT

INDHOLDSFORTEGNELSE

6 • RAPPORTENS BAGGRUND OG FORMÅL

8 • FAKTA OM BØRNESAGER OG BØRNS VILKÅR

9 • Børns Vilkårs indsatser for styrket børneinddragelse

11 • Børns Vilkårs rådgivning og støtte i 2016

12 • BØRNS OPLEVELSER MED KOMMUNALE BØRNESAGSFORLØB

13 • Børn skal høres og tages alvorligt

19 • Børn skal hjælpes til at forstå deres sag

24 • Børns møde med systemet

28 • Børn har brug for oplysning og støtte til at håndhæve deres rettigheder

32 • Opsummering

34 • BØRNS VILKÅRS POLITISKE ANBEFALINGER

35 • 1. Anbefalinger til regeringen og Folketinget

36 • 2. Anbefalinger til kommunerne

38 • ANBEFALINGER FRA BØRN

40 • CASES: SAGSFORLØB FREMLAGT AF BØRN

40 • Stine, 17 år

41 • Lasse, 15 år

42 • Frida, 15 år

43 • Line, 15 år

45 • Maria, 17 år

46 • Amalie, 16 år

47 • Jasmin, 15 år

48 • Mie, 17 år

50 • DATAKILDER OG METODE

51 • LITTERATURLISTE

FORORD

Én ting er at leve op til lovens krav. En anden ting er, om barnet reelt føler sig hørt og inddraget i mødet med systemet. *”Jeg vidste godt, hvad rettigheder var. Jeg vidste bare ikke, at jeg havde dem, fordi jeg var et barn. Jeg vidste ikke noget.”* Ordene kommer fra Nicoline, der er 16 år og ét af de 16 børn og unge, der i et interview med Børns Vilkår har fortalt, hvordan de oplever at have en børnesag. Børnene har delt deres viden, fordi de ønsker at hjælpe andre børn.

I de senere år er der både nationalt og kommunalt sat en bevægelse i gang på det sociale børneområde. I den bevægelse ønsker Børns Vilkår at bringe børnenes stemmer ind, så vi sammen hjælper med at gøre barnet til hovedperson i en børnesag. Kvalitet i inddragelsen handler om at vove at se og at turde at spørge. At kunne rumme barnets somme tider voldsomme oplevelser – sammen med barnet. At tage barnet alvorligt. At møde barnet som borger.

God læselyst!

Rasmus Kjeldahl
Direktør i Børns Vilkår

1

RAPPORTENS BAGGRUND OG FORMÅL

Op mod hvert tiende barn i Danmark vil på et tidspunkt i sin opvækst opleve omsorgssvigt fra forældre eller andre primære omsorgspersoners side (SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd 2013). Det er børn, der bliver udsat for psykisk mishandling, vold¹, seksuelle overgreb eller fysisk vanrøgt. Tidligere undersøgelser viser, at kun hvert femte barn udsat for omsorgssvigt af forældrene blev opdaget af kommunen (Rapport fra Ekspertpanel OM OVERGREB MOD BØRN, juni 2012).

Børns Vilkår har været i dialog med tusindvis af omsorgssvigtede børn siden BørneTelefonens opstart i 1987. Alene i 2015 gav BørneTelefonen over 2.000 rådgivninger til børn, som var udsat for omsorgssvigt.² Dertil kommer, at omkring 300 børn årligt får støtte i deres kommunale sagsforløb af en professionel bisidder fra Børns Vilkår, hvilket har resulteret i mere end 2000 bisidderforløb siden 2008.

Erfaringerne fra såvel BørneTelefonen som bisidderordningen viser, at mange børn bliver hjulpet hurtigt og på en relevant måde, og at deres rettigheder overholdes. Præcis som de senere års politiske reformer som Barnets Reform og overgrebspakken samt oprettelsen af børnehuse har haft til formål.

Alligevel er der stadig mange børn, som ikke føler sig hørt, ikke får den relevante hjælp, og hvis rettigheder ikke overholdes. Erfaringen fra Børns Vilkårs bisidderordning er, at børn, som beder om hjælp og bliver afvist, mister tilliden til, at det sociale system kan eller vil hjælpe dem. Børnenes oplevelse understøttes af Ankestyrelsens praksis- og velfærdsundersøgelser fra 2006 til 2014,

som viser, at den kommunale sagsbehandling ofte ikke lever op til centrale lovkrav om blandt andet inddragelse. Ligeledes påpeger en undersøgelse fra SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (2015), at 55% af børn i alderen 11-17 år ikke blev taget med på råd i forhold til beslutningen om deres anbringelsessted.³ Senest har Statsrevisorerne kritiseret, at "kommunernes sagsbehandling i mange anbringelsessager ikke overholder lovens krav om børnesamtaler, handleplaner og børnefaglige undersøgelser".

Med denne minirapport viser Børns Vilkår fra et børneperspektiv, hvordan mødet med systemet ser ud, når det ikke fungerer. Analysen fremlægger således børnenes perspektiv på sagsforløbene vel vidende, at disse kan nuanceres og udfordres af for eksempel forældres og sagsbehandleres perspektiver.

Samtidig er rapporten et forsøg på at inspirere beslutningstagere til tiltag, der kan sikre, at vi vover at se og tør at spørge i mødet med de udsatte børn. Så børnene får fuldt ud gavn af de mange positive tiltag, der er lavet gennem det seneste årti.

Både for fagpersoner og for myndigheder er det en vanskelig opgave at skabe et rum, hvor et barn tør fortælle om de svigt, det er udsat for. Alle arbejder på at beskytte og hjælpe de udsatte børn – ofte under vanskelige betingelser. Med udgangspunkt i børnenes oplevelser og undersøgelser af børneinddragelse kommer denne rapport med sit bud på, hvordan det kan sikres, at de udsatte børn bliver hørt. Det er en fælles opgave, som kun kan løses, hvis vi løfter den sammen.

NOTE 1

Vold er i denne forbindelse defineret som decideret fysisk mishandling, hvor barnet for eksempel slås med genstande, trues med våben eller bliver slået eller sparket i en grad, så det efterlader sår, blå mærker, brud eller indre blødninger (SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd 2013: 27). Ser vi på vold i en bredere definition, er det hvert fjerde barn i Danmark, som har erfaring med at blive udsat for vold (Børnerådet, Børneindblik 8/16).

NOTE 2

Der er her tale om 2.163 rådgivninger, hvor Børns Vilkårs rådgivere har vurderet at barnet var udsat for aktuelt omsorgssvigt. Tallet markerer således rådgiverens vurdering på baggrund af barnets udsagn.

NOTE 3

Ankestyrelsens praksisundersøgelse fra 2011 viser blandt andet, at der ikke var foretaget en børnefaglig undersøgelse i 27% af de undersøgte sager (121), og at der i 38% af sagerne ikke var foretaget en børnesamtale med barnet over tre år. I Ankestyrelsens velfærdsundersøgelse om samarbejde mellem plejefamilier og kommuner fra 2014 oplyser 39% af de undersøgte plejefamilier (340), at de ikke har fået de to årlige tilsyn i 2013, som loven foreskriver.

RAPPORTENS METODISKE GRUNDLAG

Rapporten baserer sig både på et empirisk og et forskningsmæssigt grundlag. De to primære datakilder er en interviewundersøgelse blandt 16 børn og en analyse af sagsforløbene i Børns Vilrårs bisidderforløb.

Den kvalitative interviewundersøgelse blandt 16 børn og unge er foretaget i løbet af 2016 af Børns Vilrårs konsulenter. Til rapporten har vi spurgt børn, der har fået bisidning, om de ville deltage i et interview omkring deres erfaringer med sagsbehandlingen og deres møde med myndighederne.

Undersøgelsen er ikke repræsentativ for den generelle børnesagsbehandling i danske kommuner, idet det er Børns Vilrårs erfaring, at en del børn vælger at få en bisidder, fordi de har et svært sagsforløb. Frem for at vise repræsentativitet giver børnenes stemmer et indblik i de sager, hvor børnene oplever ikke at blive hørt og inddraget optimalt.

Børns Vilrårs bisidderforløb dokumenteres løbende i en database, hvor sagens problemstilling og forløb beskrives af Børns Vilrårs konsulenter og bisiddere. Som baggrund for analysen er der foretaget en kvalitativ gennemgang af bisiddersager fra 2014 og 2015.

Udvælgelsen af interviewdeltagere er sket med udgangspunkt i et ønske om en bred repræsentation, hvad angår alder, køn og geografi. Der er interviewdeltagere fra alle fem regioner, men det har været en udfordring at rekruttere drenge til interviewundersøgelsen,

hvor kun én dreng er interviewet. Aldersspændet blandt deltagerne er fra 12 til 20 år, men hovedvægten ligger på de 15-17-årige⁴. Analysen skal læses med bevidsthed om disse skævheder.

Undersøgelsens to datakilder supplerer hinanden, og i analysen behandles de som ét samlet datamateriale i tematisk opdelt afsnit. Alle forløbsbeskrivelser samt hovedparten af citaterne i rapporten er fra de 16 interview.

Rapporten er udarbejdet af konsulenter i Børns Vilrårs projekt- og analyseafdeling.

RAPPORTENS OPBYGNING

I den første del af rapporten præsenteres børns erfaringer med kommunal børnesagsbehandling efterfulgt af en opsamling, hvor de vigtigste analyseresultater opridses. Herefter præsenteres Børns Vilrårs politiske anbefalinger til, hvordan der skabes bedre rammer for børneinddragelse.

De politiske anbefalinger efterfølges af anbefalinger og råd fra børn, der deltager i interviewundersøgelsen. Dernæst præsenteres otte casebeskrivelser af sagsforløb for børn fra interviewundersøgelsen. Afslutningsvis indeholder rapporten en uddybende beskrivelse af datakilder og metoder anvendt i undersøgelsen.

NOTE 4
Fra 2014 til 2018 gennemfører Børns Vilrårs projektet "Bedre Børneinddragelse", som afprøver indsatser til at styrke inddragelse af børn i kommunal sagsbehandling. Projektet forløber i tre projektkommuner: Tårnby, Roskilde og Faxe. Grundet projektet har vi valgt ikke at interviewe børn fra disse tre kommuner.

2

FAKTA OM BØRNESAGER OG BØRNS VILKÅR

Trods et godt og forbedret lovgrundlag peger undersøgelser, (se tekstboks) fra SFI –Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, Ankestyrelsen, Socialstyrelsen og Statsrevisorerne på, at den kommunale sagsbehandling af børnesager ofte ikke lever op til de lovpligtige krav om udarbejdelse af børnefaglige under-

søgelser og handleplaner, afholdelse af børnesamtaler samt opfølgning på anbringelser i form af tilsyn. Alt sammen elementer i sagsbehandlingen, som har betydning for, om der er et ordentligt udgangspunkt for inddragelse af barnet.

Undersøgelser vedrørende sagsbehandlingen i børnesager

- Gennemsnitligt 55% af børn i alderen 11-17 år bliver ikke taget med på råd i forhold til beslutningen om deres anbringelsessted. Det viser en større undersøgelse fra SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (2015), som er foretaget blandt 1.404 anbragte børn og unge. 35% af deltagerne svarer, at de er blevet taget med på råd, og 12% svarer, at de ikke husker/ikke ved, om de blev taget med på råd.
- Ankestyrelsens praksisundersøgelse fra 2011 viser, at der ikke var foretaget en børnefaglig undersøgelse i 27% af de undersøgte sager (121 sager). I 38% af sagerne var der ikke foretaget en børnesamtale med børn over tre år. Ankestyrelsens evaluering af overgrebspakken fra 2015 omfatter en gennemgang af 11 sager, hvor der er lavet en børnefaglig undersøgelse, og vurderingen er her, at der er gennemført børnesamtale i alle de sager, hvor det er relevant (Ankestyrelsen 2015).
- Ankestyrelsens evaluering af overgrebspakken fra 2015 viser, at den børnesamtale, som med overgrebspakken er blevet indført i forbindelse med underretning om overgreb, var blevet afholdt i 52% af sagerne. I 27% af sagerne vurderer Ankestyrelsen, at der burde være afholdt en børnesamtale, men at det ikke var sket (svarende til 28 ud 103 sager) (Ankestyrelsen 2015).
- Ankestyrelsen og Socialstyrelsens undersøgelse fra 2012 viser, at der ikke var udarbejdet en handleplan i 18% af de undersøgte sager (104 sager).
- I Ankestyrelsens velfærdsundersøgelse om samarbejde mellem plejefamilier og kommuner fra 2014 oplyser 39% af de undersøgte plejefamilier (340 sager), at de i 2013 ikke har fået de to årlige tilsyn, som loven foreskriver. I 2012 viste en lignende undersøgelse om kommunernes tilsyn med anbringelsessteder, at 54% af de adspurgte plejefamilier (236 plejefamilier) ikke havde fået de lovbestemte tilsyn i 2011.

BØRNS VILKÅRS INDSATSER FOR STYRKET BØRNEINDDRAGELSE

Børns Vilkår har en række indsatser og tilbud målrettet børn, der har brug for støtte og hjælp i et sagsforløb i kommunalt regi. På BørneTelefonen rådgiver Børns Vilkår børn, som oplever omsorgssvigt i hjemmet eller problemer i relation til kommune eller anbringelsessted. De frivillige rådgivere på BørneTelefonen oplyser om retten til bisidning og muligheden for at få en professionel bisidder hos Børns Vilkår. Den professionelle bisidning kan hjælpe barnet med at få sine ønsker og holdninger tydeligere frem i sagen, og bisidderen kan også støtte barnet i at håndhæve sine rettigheder.

Børns Vilkår støtter i øvrigt børn, der har været udsat for alvorligt myndighedssvigt, i at anlægge erstatningssag mod de kommunale myndigheder. Denne indsats udsprang af, at man i 2012 fra politisk hold ønskede at kunne holde kommunerne ansvarlige, når de ikke sætter ind over for omsorgssvigt af børn. Derfor er Børns Vilkår siden 2013 blevet bevilliget midler fra satspuljen til at støtte børn og unge i at anlægge denne type erstatningssager.

Med støtte fra TrygFonden har Børns Vilkår designet og udviklet projektet "Bedre Børneinddragelse", som har fokus på metoder og værktøjer til inddragelse af børn i den kommunale sagsbehandling. Projektet er udviklet efter dialog med praktikere på området, og Børns Vilkår har oplevet et stort engagement og efterspørgsel blandt kommunerne på at deltage i projektet. Indsatserne i projektet gennemføres i tæt samarbejde med kommunale

praktikere og ledere i de tre kommuner, Roskilde, Tårnby og Faxe, som Børns Vilkår samarbejder med.

Projekt Bedre Børneinddragelse gennemføres i perioden 2014 til 2018⁵. Metoderne og værktøjerne omsætter teori til praksis ved at fokusere på ledelse, kultur og faglighed. Kerneaktiviteter i projektet er følgende:

- Temadage, hvor ledere og medarbejdere får et fælles afsæt, for eksempel børnesyn, barnets perspektiv, børneperspektiv og rammesætning af møder i dialog med barnet.
- Fælles Faglig Refleksion med systematisk refleksion over viden fra temadage i forhold til konkrete sager.
- Ledernetværk, hvor ledelsen reflekterer over ledelsespraksis i forhold til at understøtte bedre børneinddragelse.
- Videoøvelse, hvor alle medarbejdere filmer en samtale med et barn og får individuel sparring sammen med en generel tilbagemelding til afdelingen.
- Projektorganisering, der ideudvikler, motiverer og forankrer bedre inddragelse af børn i kommunen.

NOTE 5
Hertil kommer en projektudviklingsfase, som løb fra 2012.

2

Reformer og lovændringer på det specialiserede børneområde

Anbringelsesreformen 2006 (Servicestyrelsen 2007):

- Styrke kvaliteten af sagsbehandlingen
- Præcisering af reglerne vedrørende undersøgelser, handleplaner og afgørelser
- Højere grad af inddragelse af barnet og barnets netværk
- Ændrede regler for tilsyn og opfølgning
- Fokus på udarbejdelse af overordnede politikker og retningslinjer for arbejdet på børne- og ungeområdet

Barnets Reform 2011 (Socialministeriet m.fl. 2010):

- Barnets trivsel, sundhed og udvikling i fokus som mål for indsatsen
- Styrkelse af udsatte børns rettigheder, herunder børns ret til at blive inddraget og hørt
- Klageret fra barnet er 12 år
- Øget mulighed for fagfolk for at udveksle oplysninger om børn, man er bekymret for
- Præcisering af underretningspligten
- Øget fokus på tilsyn og efterværn

Overgrebspakken 2013 (Ankestyrelsen 2015):

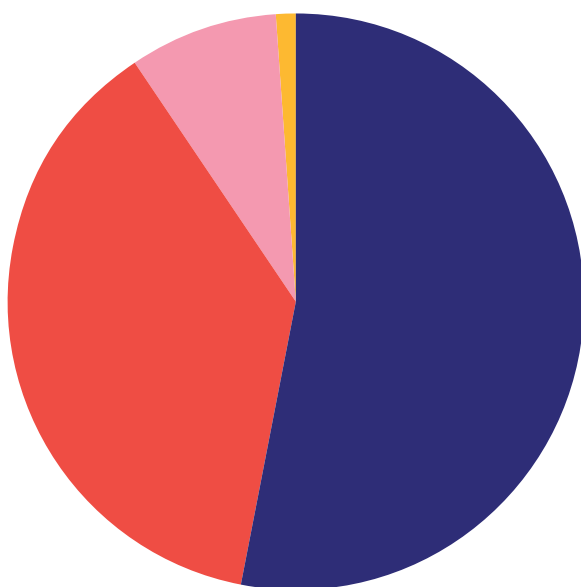
- Lovkrav om systematik i vurdering af underretninger, herunder vurdering af underretninger inden for 24 timer
- Krav om kommunale beredskab for at håndtere overgrebssager
- Oprettelse af børnehuse
- Øgede beføjelser for udveksling af information mellem politi og sociale myndigheder
- Lovkrav om hurtig høring af barnet allerede inden en børnefaglig undersøgelse iværksættes

Tilsynsreformen 2014 (Socialstyrelsen 2016):

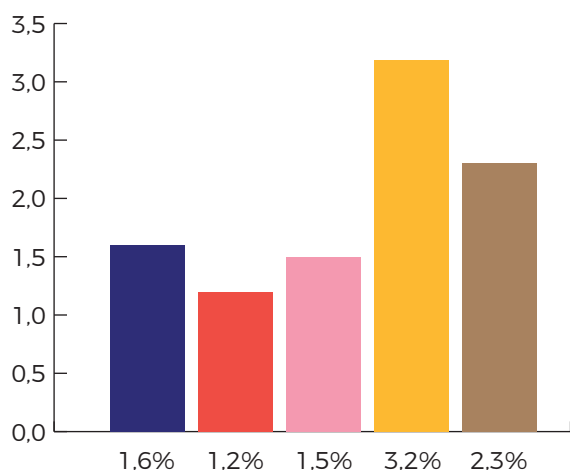
- Godkendelses- og tilsynsopgaven på det sociale område flyttes fra de 98 kommuner til fem store tilsynsenheder (socialtilsyn) i fem kommuner.
- Whistleblowerfunktion vedrørende anbringelsessteder/institutioner
- Ny godkendelse af alle tilbud

BØRNS VILKÅRS RÅDGIVNING OG STØTTE I 2016

– om børns møde med systemet

- **661.** Så mange samtaler på BørneTelefonen handlede om problemer med anbringelsessted/plejefamilie, problemer med de sociale myndigheder og problemer med Statsforvaltningen.
- **468.** Så mange børn med en sag i kommunen eller Statsforvaltningen fik en bisidder fra Børns Vilkår.
- **103.** Så mange underretninger foretog Børns Vilkår på baggrund af bekymring for et barns trivsel og udvikling.
- **13.** Så mange gange klagede Børns Vilkår over en kommunal afgørelse på vegne af et barn. Børns Vilkår hjælper børn med at klage over kommunale afgørelser, når Børns Vilkår vurderer, at kommunen har lavet et forkert skøn i forbindelse med en afgørelse – eller ikke har overholdt lovgivningen. Børns Vilkår støtter også børn i selv at klage, for eksempel hvis barnet ikke har følt sig hørt.

Problemer med myndighederne fylder mest hos de 16-17-årige på BørneTelefonen

- 6-9 år (1,6%)
- 10-12 år (1,2%)
- 13-15 år (1,5%)
- 16-17 år (3,1%)
- 18 år+ (2,3%)

Note: Andelen af samtaler på BørneTelefonen, som handler om problemer med myndighederne inden for de givne aldersgrupper.

Kilde: Data fra BørneTelefonen og bisidning, Børns Vilkår 2016.

3

BØRNS OPLEVELSER MED KOMMUNALE BØRNE- SAGSFORLØB

*"(...) hvis jeg havde fået lov til at tale ud og blive inddraget noget mere og sådan noget, så tror jeg også, at jeg senere hen ville være blevet glad for hende [sagsbehandleren] og for at kunne tale med hende om ting."
(Mie, 17 år)*

Hjemmet og de nære omgivelser har den største indflydelse på barnets beskyttelse, trivsel og udvikling. Det er her, barnet skal have den nødvendige omsorg, kærlighed og stimulering, så barnet kan udvikle sig gennem hele barndommen. Når et barn svigtes af sine nærmeste voksne, har de sociale myndigheder ansvar for at træde til. Det er afgørende for, at gentagne svigt forhindres, og for at barnet bliver beskyttet bedst muligt i forhold til de konsekvenser, som omsorgssvigt kan have for barnet på både kort og lang sigt (Børns Vilkår og TrygFonden 2017).

Erfaringen fra de mere end 2000 sager, som Børns Vilkår har bisiddet børn i, er, at mange børn og unge bliver hjulpet hurtigt og på en relevant måde af myndighederne og føler sig inddraget og taget alvorligt i processen. Imidlertid er der også en stor andel af børn, som henvender sig til Børns Vilkår for at få en bisidder, fordi de ikke får den hjælp og støtte, de har brug for og krav på, og ikke føler sig godt behandlet i mødet med myndighederne.

Denne situation beskæftiger de 16 dybdegående interview om børns sagsforløb, som ligger til grund for denne analyse, sig med. Blandt de 16 børn møder vi blandt andet Sofie, som ikke får hjælp fra kommunen trods hendes

egne forklaringer og flere underretninger om, at Sofie er udsat for vold begået af hendes mor. Vi møder Stine, som oplever, at hendes sagsbehandler forsøger at presse hende til at flytte fra plejefamilien som 16-årig. Vi møder Noline, som bliver beskyldt for at lyve, da hun flere år inde i sit sagsforløb fortæller om farens seksuelle overgreb. Og vi møder Lasse, som ikke forstår, hvorfor han er anbragt, og hvorfor han ikke må flytte fra sin plejefamilie og hjem til sin far, som han gerne vil bo hos.

Disse sager er ikke enkeltstående, men repræsenterer derimod en række problemstillinger, som går igen på tværs af mange af de børnesagsforløb, som Børns Vilkår er involveret i. I det følgende ser vi nærmere på, hvad børnene oplever, og hvordan det at have en social sag ser ud fra et børneperspektiv. Analysen tager udgangspunkt i de udfordringer og vanskeligheder, som børn fortæller os om i deres bisidderforløb og i de interviews, vi har gennemført i forbindelse med undersøgelsen. Der er dermed ikke tale om en repræsentativ beskrivelse af børns sagsforløb, men om en analyse af de problemer, børn kan opleve i mødet med det kommunale system. Analysen er opdelt i fire overordnede temaer:

- Børn skal høres og tages alvorligt
- Børn skal hjælpes til at forstå deres sag
- Børns møde med systemet
- Børn har brug for oplysning og støtte til at håndhæve deres rettigheder

BØRN SKAL HØRES OG TAGES ALVORLIGT

Inddragelse af barnets holdninger og ønsker er en hjørnesten i god børnesagsbehandling. Ifølge FN's Børnekonvention har alle børn ret til at blive hørt i forhold, der angår dem selv. Disse principper er indarbejdet i Serviceloven, hvorfor det er lovpligtigt at tilvejebringe barnets perspektiv i forbindelse med en anbringelse.

Børn har brug for at blive hørt i deres egen sag. Forskning viser, at chancen for at lykkes med en anbringelse øges, når barnet har en forståelse for og accept af, hvad der skal ske (Egelund m.fl., 2010). Alligevel viser blandt andet en undersøgelse fra 2014, at 55% af 1.404 anbragte børn ikke oplevede at være blevet taget med på råd angående deres anbringelsessted (SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd 2015). Hvis ikke børnene bliver hørt, risikerer vi, at de holder op med at række ud efter hjælp, da de mister troen på, at kommunen kan hjælpe med at ændre deres situation til det bedre. I andre tilfælde kommer børnene til at se systemet som en modstander med alt, hvad det indebærer af vrede, manglende vilje til at samarbejde og/eller resignation.

Rationaler for børneinddragelse

- Viden: Børn/unge har en viden, som vi ikke har
- Etik: Det er ethvert menneskes ret at være informeret og have indflydelse på eget liv
- Metode: Ligeværdig og tillidsfuld inddragelse muliggør samarbejde, mens patronisering forhindrer det
- Demokrati: Børn har ret til inddragelse, og ligeværdig inddragelse styrker børns kapacitet til at blive demokratiske medborgere
- Empowerment: Ligeværdig inddragelse øger børn og unges mestringsevne, muligheder og tilhørsforhold.

Kilde: Hanne Warming 2011

Den nyeste barndoms- og ungdomsforskning viser, at det gode sociale arbejde med børn og unge fordrer ligeværdig inddragelse (Warming 2011). Denne forskning relaterer sig til den kommunale sagsbehandling af sociale sager og viser, at børneinddragelse har et betydeligt potentiale i forhold til dels

at belyse barnets perspektiv dels at understøtte barnet. En vellykket børneinddragelse har således et enormt potentiale for ikke bare at "tømme" barnet for relevant information forud for en afgørelse, men også at understøtte barnet som aktør i eget liv.

3

Børn skal hjælpes til at få deres stemme frem

For de kommunale myndigheder er formålet med børnesamtalen at få undersøgt barnets situation og afklaret, hvad der er bedst for barnet. Derfor er det vigtigt, at barnet bliver hørt, så barnets perspektiv og holdninger kan blive belyst og taget i betragtning. En vigtig del af sagsbehandlerens rolle er således at understøtte og guide barnet gennem samtalen, så barnet motiveres til og får mulighed for at fremkomme med sine synspunkter.

I sin ph.d.-afhandling om inddragelse af udsatte børn og unge fra 2014 viser Birgitte Schjær Jensen, at der hos sagsbehandleren ofte foretages en afvejning mellem på den ene side behovet for at afdække barnets ønsker og på den anden side ønsket om at beskytte barnet fra svære og konfliktfyldte beslutninger. Det kan således ske, at man undlader at inddrage barnet i processer og beslutninger ud fra et beskyttelseshensyn (Schjær Jensen 2014: 30).

Ifølge Schjær Jensen vil et mere moderne aktørperspektiv på barnet imidlertid betyde, at inddragelse og beskyttelse ikke ses som modsætninger, men som to ting, der komplementerer hinanden. Inddragelse kan også give beskyttelse – ved at være en form for "sikkerhedsventil", fordi inddragel-

sesprocesser er medvirkende til at give børn og unge en mulighed for at vise deres oplevelser, erfaringer og holdninger i de rette sammenhænge. Og fordi inddragelse giver barnet den indsigt og forståelse, som gør barnet i stand til at handle: "skal der være tale om reel inddragelse, skal børn og unge støttes i at mestre samarbejdet med sociale myndigheder. [...] De begrænsede muligheder for handlerum betyder for mange børn og unge, at deres erfaringer er, at de oplever at være 'til pynt', en dekoration i sociale myndigheders forsøg på at opfylde det formelle administrative og retlige krav om inddragelse af dem" (Schjær Jensen 2014: 276).

Gennem Børns Vilkår's bisidderordning og blandt de interviewede børn møder vi mange børn, som har oplevelsen af, at deres sagsbehandler ikke lytter til dem. Børnenes oplevelse af ikke at blive hørt kan dække over mange forskellige forhold. Nogle beskriver, at det kan være svært at komme til orde, når de mødes med deres sagsbehandler – og at de ikke får mulighed for at udtrykke deres mening eller tale om det, de oplever som vigtigt i forhold til deres sag. Andre oplever, at de ikke bliver troet på eller taget alvorligt.

16-årige Sofie fortæller, hvordan møderne med sagsbehandleren handler om, hvordan hun får et bedre forhold

til sin mor. Der bliver ikke spurgts ordentligt ind til det forhold, at moren udsætter hende for psykisk og fysisk vold. For Sofie ville det være naturligt, at det var det, man på møderne havde fokus på.

"Jeg har aldrig været til et møde, hvor jeg skulle overbevise dem om, at jeg blev slået. Eller at min mor havde slået mig. Altså det har altid gået ud på noget andet. De fleste møder har altid gået ud på at finde ud af, at vi skulle have det godt sammen, så vi kunne bo sammen. Det er egentlig det, kommunen har gjort." (Sofie, 16 år)

Nogle børn oplever, at de må gentage sig selv ved hvert møde. Enten fordi de savner, at sagsbehandleren handler på baggrund af det, de fortæller, eller fordi sagsbehandleren bliver ved med at stille de samme spørgsmål. Flere børn beskriver deres sagsbehandler som fortravlet og har som begrundelse for manglende handling i deres sag fået at vide, at stressniveauet i forvaltningen er højt, eller at der er mange sager i sagsbehandlerens bunke.

Børnenes oplevelse af ikke at blive hørt kan også udspringe af, at sagsbehandleren har en bestemt agenda med samtalen. Et eksempel på dette er Stine, som oplevede, at hendes sagsbehandler under en statussamtale forsøgte at presse hende til at sige, at hun var selvstændig nok til at flytte fra sin plejefamilie og i egen lejlighed som 16-årig. Stine blev sidenhen opmærksom på, at kommunen havde iværksat en spareplan på plejefamilieområdet, og at det ifølge Stine er baggrunden for sagsbehandlerens forsøg på at få samtalen med hende drejet i en bestemt retning.

I forbindelse med bisidning af børn i kommunale sagsforløb kan Børns Vilkår opleve, at børn i nogle tilfælde bliver presset i retning af bestemte løsninger. Et eksempel er 16-årige Olivia, som er blevet smidt på gaden af sin mor. Ved det efterfølgende møde med kommunen beslutter sagsbehandleren, at der ikke er grund til at finde en alternativ bopæl til Olivia. Sagsbehandleren mener, at Olivia kan bo hos sin kærestes forældre. Dette til trods for, at kærestens forældre har ladet Olivia forstå, at hun maksimalt må overnatte hos dem 4-5 gange om ugen. I praksis betyder

kommunens beslutning derfor, at Olivia ikke har noget sted at bo 2-3 dage om ugen, hvor hun må finde overnatning forskellige steder. Olivia har indtil videre levet på denne måde i halvandet år. Sagsbehandlerens tilgang til hende betød, at Olivia opgav at søge hjælp hos kommunen igen: *"Det havde været sådan et ubehageligt møde, så jeg havde jo ikke lyst til at få det samme at vide igen: 'Vi kan ikke gøre noget for dig'."*

Oplevelsen af ikke at blive taget alvorligt kan også opstå, når barnet ikke synes, at sagsbehandlerens afgørelser tager udgangspunkt i barnets ønsker og behov. Børn fortæller, at de til møder med sagsbehandleren har haft mulighed for at udtrykke deres synspunkter, men at ønskerne ikke afspejles i de afgørelser, der træffes – eller at samtalerne ikke fører til konkret handling. I nogle tilfælde oplever børnene, at sagsbehandlerne ikke holder, hvad de lover, eller at sagsbehandleren trækker løfter tilbage med henvisning til, at ledelsen har sagt nej.

*"Jeg har hele tiden sagt, at jeg bare gerne vil hjem til min far igen. Men kommunen har meget sådan gået og løjet over for mig og sagt 'du skal nok komme hjem', og det har de bare hele tiden sagt. Og så lige pludselig siger de, 'ej, vi synes hellere, at du skal komme i plejefamilie.'"
(Emma, 14 år)*

3

At barnets ønsker ikke efterkommes i kommunens beslutning er naturligvis ikke i sig selv udtryk for dårlig sagsbehandling eller mangelfuld inddragelse. I mange sager vil det faglige skøn tilsige, at man ikke kan følge barnets ønske. I disse sager vil der derfor være ekstra stort behov for at få talt situationen igennem med barnet og sikre, at barnet forstår baggrunden for beslutningen. Samtidig er det væsentligt at give barnet indflydelse på enkelte elementer inden for den givne ramme. Hvis barnet får udtrykt sine synspunkter og får en god forklaring på, hvorfor udfaldet ikke blev som ønsket, kan barnet stadig godt føle, at det har været en god proces.

Forskning i Norge har afdækket, hvordan myndighederne typisk indhenter viden om barnets situation fra forældre og andre voksne, mens barnet bliver bifigur i sin egen sag. Den norske forsker Kari Gamst, som har arbejdet med at introducere en ny samtalemethode i mange norske kommuner, beskriver, hvordan organisatoriske strukturer og arbejdsprocedurer kan betyde, at sagsbehandlere får begrænset indsigt i, hvordan virkeligheden opleves af barnet – simpelthen fordi andre opgaver dominerer. Men iværksætter man foranstaltninger ud fra voksnes antagelser om, hvordan barnet har det, risikerer man at gøre yderligere skade, skriver Gamst (Gamst, 2012). Børnesynet er således afgørende. Schjær Jensen fremhæver på samme vis nødvendigheden af at "betragte udsatte børn og unge som bidragsydere i vidensproduktionen, som meningsskabende og meningsberettigede kompetente aktører, som aktive subjekter i konstruktionen af eget liv" (Schjær Jensen 2014: 273).

Bedre hjælp til børnene, når der lyttes til dem

Når børn høres, opnår de en bedre forståelse af de beslutninger, der træffes i deres sag. Men ikke i alle sager er inddragelsen af barnet tilstrækkelig. Børns Vilkårs bisiddere oplever jævnligt, at der ikke bliver troet på barnets fortælling om, hvordan det står til derhjemme. I nogle tilfælde bliver børnene direkte beskyldt for at lyve. I andre tilfælde vælger sagsbehandleren at handle med udgangspunkt i forældrenes udsagn (om at overgrebene ikke har fundet sted eller ikke har været så slemme) frem for barnets udsagn.

Den manglende tillid til børnenes udsagn kan hænge sammen med, at der nogle gange kan gå lang tid fra en sag indledes til, at barnet tør betro sig – og til at barnet i det hele taget får adgang til erindringer om voldsomme og traumatiserende begivenheder. Det kan betyde, at barnet ændrer historie undervejs, hvilket fra et voksenperspektiv kan få barnets fortælling til at fremstå utroværdig. I mange tilfælde forventes barnet at åbne op i løbet af en times børnesamtale med en sagsbehandler, som barnet måske aldrig har mødt før. Det er langt fra optimale rammer for at skabe den tryghed og tillid, som er nødvendig for, at børn tør betro sig (Warming og Christensen 2016, Gamst 2011).

Erfaringen fra bisiddersagerne er endvidere, at mange børn bekymrer sig om deres forældre. De står dels i en loyalitetskonflikt og er ofte også usikre på, hvilke konsekvenser deres udsagn kan få. Både for dem selv i form af forældrenes vrede og for forældrene i form af retslige konsekvenser. Derudover er der

mange omsorgssvigtede børn, som har været vant til at skjule deres oplevelser for deres omverden – nogle gange gennem mange år. Derfor kan det være svært for dem at åbne op og fortælle sagsbehandleren om deres oplevelser og problemer.

Det er således en meget stor faglig udfordring at gennemføre en børnesamtale med et barn, der er omsorgssvigtet. Kari Gamst betoner, at en børnesamtale er både fagligt og personligt krævende at gennemføre. Det kræver mod og dygtighed. Det er ifølge Gamst helt afgørende, hvordan vi hører barnet – at vi tør tage barnets perspektiv og tager barnets ord alvorligt. Ellers får barnet ikke fortalt sin version af virkeligheden. Børn er eksperter i egne oplevelser. De kan give oplysninger om sig selv, som vi ikke kan få på anden måde – oplysninger, som er afgørende for, at vi kan hjælpe barnet (Gamst 2012). Kari Gamst har udviklet en model for samtaler med børn, som er baseret på, at barnet er kompetent informant og ekspert på egne oplevelser. Og en forudsætning for at barnet kan fungere som kompetent informant er, at barnet bliver mødt af kompetente fagpersoner (Gamst 2011).

Når børn ikke mødes som eksperter på sig selv, føler de sig ikke hørt og kan i sidste ende komme til at tvivle på deres eget værd og deres mulighed for at handle i eget liv (Schjær Jensen 2014). Et eksempel er 16-årige Nicoline, som gennem sin opvækst er blevet udsat for seksuelle overgreb af sin far. Nicoline fortæller, at der aldrig er nogen uden for familien, som har troet på hende. Moren har fortalt myndighederne om

overgrebene, men Nicoline fortæller det først selv til sin sagsbehandler et par år efter, at hun har fået en sag i kommunen, hvorefter hun oplever, at sagsbehandleren "tror, hun lyver". Samme oplevelse har Nicoline med sin plejefamilie og de mange psykologer, hun er gået til. Det har fået Nicoline til at tvivle på sig selv, og hun er holdt op med at fortælle sine psykologer om det, hun har været igennem.

"Jeg fik decideret at vide af min sagsbehandler og af mine gamle plejeforældre, 'jamen, det er jo det, din mor har sagt. Det har du jo aldrig selv sagt. Hvorfor har du ikke sagt det? Hvis det passede, så havde du sagt det.'" (Nicoline, 16 år)

"Jeg tror, jeg har været hos fire eller fem [psykologer]. Hvis jeg åbner op og siger det til dem og snakker om min far, så går de videre til noget andet om min mor eller mine brødre eller noget andet, som vi har snakket om tidligere. Som om de ikke hørte det, men jeg ved, de hørte det. Fordi jeg siger det højt." (Nicoline, 16 år)

Der skal lyttes til både børn og voksne

Mange af de børn, som Børns Vilkår bisidder, har oplevelsen af, at deres sagsbehandler primært varetager forældrenes interesse. Forældrene kan optræde dominerende til møderne, og nogle børn oplever, at sagsbehandleren i højere grad lytter til, hvad de voksne har at sige. Blandt andet fordi forældrene ifølge børnene oftere forstår at sige de "rigtige" ting, og fordi forældrene kan skabe mere sammenhængende og konsistente fortællinger, som kan

3

virke mere troværdige i sagsbehandlernes ører. Blandt de interviewede børn beretter flere også, at det kan være vanskeligt at tale frit og åbent om problemerne ved møder, hvor forældrene deltager. Det er Børns Vilkår's erfaring, at børn i denne situation kan føle sig meget alene og uden voksenstøtte.

En del af de interviewede børn oplever ligeledes, at sagsbehandleren ikke gør en tilstrækkelig indsats for at afdække, om der er hold i barnets udsagn om forældrenes overgreb og svigt. Det skaber mistillid til, at kommunen vil hjælpe dem og giver dem indtryk af, at det er nyttesløst at række ud efter hjælp.

Et eksempel er 15-årige Line, der er vokset op med mor, der har et alkoholmisbrug. Pigen fortæller, at moren altid bliver informeret forud for myndighedernes besøg i hjemmet, og det til trods for, at pigen har fortalt sin sagsbehandler om problematikken. Pigens mor når derfor altid at rydde op og holde sig ædru de dage, hvor myndighederne kommer forbi.

De fleste børn, der har en social sag i kommunen, er udsatte børn, som enten har få eller ingen nære voksne at støtte sig til. Derfor er det vigtigt, at barnet oplever, at de kommunale myndigheder varetager barnets interesse

frem for forældrenes, plejefamiliens eller andre voksne i barnets netværk. Det indebærer blandt andet, at barnets ret til at blive hørt alene overholdes, og at barnets fortælling tillægges vægt på linje med de voksnes.

"De [sagsbehandlerne] har altid spurgt mig sådan, 'hvordan har du det?', imens min faster var der, og jeg havde det ikke særlig godt derhjemme. Så jeg kunne ikke lide at sige, at jeg havde det dårligt." (Emma, 14 år)

"[Jeg føler], de ikke lytter. Eller at hun [sagsbehandleren] ikke lytter. Jeg føler ikke, at hun er der for mig. [...] Men at hun er der for min mor." (Sofie, 16 år)

"Når de har skullet hjem til min mor på besøg, så har de jo ringet tre dage før, hvor hun selvfølgelig har kunnet [nå at rydde op] [...] hun har nærmest sagt, 'hvornår kommer I helt præcist', for så kunne hun nå at gøre rent i hele lejligheden, fordi det virkelig bare lignede et bombet lokum. Så skulle det hele jo gøres rent, og så kunne hun jo også holde sig ædru, smide flasker ud og sådan noget." (Line, 15 år)

Case: Børn, der ikke føler sig hørt

Nikoline er syv år, da hendes forældre bliver skilt. Efter skilsmissen har Nicoline samvær med sin far hver anden weekend, og på dette tidspunkt begynder han at udsætte hende for seksuelle overgreb. Når Nicoline har været hjemme hos faren er hun ofte ked af det, og Nicolines lærer samt flere andre begynder at stille spørgsmål ved samværet med faren. Nicolines mor og søskende ved, hvad der foregår, men det er først som teenager, at Nicoline bliver sikker på, at det, faren har gjort, er forkert.

Som 10-11-årig får Nicoline en sag i kommunen, hvor hun får samme sagsbehandler som sin mor. Nicolines mor fortæller om krænkelserne mod datteren, uden at det fører til indgreb fra kommunens side. Der går flere år, før Nicoline selv fortæller det til sagsbehandleren. Sagsbehandleren tror imidlertid ikke på Nicoline, da hun først vælger at fortælle, hvad der er foregået. Nicoline oplever, at både sagsbehandleren og hendes første plejefamilie anklager hende for at lyve, fordi hun ikke har fortalt alting til at starte med. Derudover er der heller ikke nogen af de psykologer, Nicoline har gået hos, som har lyttet eller reageret, når Nicoline har fortalt om overgrebene.

BØRN SKAL HJÆLPES TIL AT FORSTÅ DERES SAG

Det er en gennemgående erfaring fra de sagsforløb, som Børns Vilkår støtter børn i, at børn og unge ofte oplever deres sagsforløb som uoverskueligt og uforståeligt. Børns Vilkårs erfaring fra bisidning er, at børn har brug for hjælp til at forstå, hvorfor der gribes ind, og hvad der kommer til at ske med dem som følge af kommunens indgriben. Også i forhold til de konkrete møder med sagsbehandleren oplever børnene det ofte som uklart, hvad formålet med mødet er, og hvilket mandat de forskellige kommunale aktører har. Som vi skal se i det følgende, har dette stor betydning for børns følelse af at kunne handle i deres egen sag og for rent psykologisk at forlige sig med, hvad der sker i deres liv.

Børn skal have støtte til at forstå

Når kommunen vælger at gribe drastisk ind i en familie, for eksempel ved at anbringe et barn, vil barnet ofte være i en tilstand af chok, stress og krise. Det kan betyde, at barnets ressourcer til rent kognitivt at forstå, hvad der sker, er begrænsede. Netop af den grund er det vigtigt, at de professionelle voksne omkring barnet efterfølgende sørger for at få talt med barnet og hjulpet barnet til at forstå, hvorfor man valgte at gribe ind, og hvad det medfører.

"Hun lyttede ikke til, hvad jeg sagde. Det var mere, hvis min mor sagde noget, så lyttede hun efter det. Hun lyttede heller ikke til min far, hvis der var noget, han sagde. [...]" (Mie, 17 år)

3

Flere af de interviewede børn beretter imidlertid, at de først flere år efter deres anbringelse forstod, hvad der skete – og nogle børn giver udtryk for, at de stadig ikke ved det. Nogle fortæller, at deres sagsbehandler aldrig forklarede dem, hvorfor de ikke kunne blive hos deres forældre – andre talte med deres sagsbehandler uden rigtig at forstå, hvad der blev sagt. Nogle børn har oplevet, at det er deres mor frem for sagsbehandleren, der fortæller dem, at de skal anbringes.

Når børn ikke forstår, hvad der sker, forsøger de at skabe deres egen mening med tingene. For nogle børn kan det betyde, at de tror, det er deres skyld, at de skal fjernes fra hjemmet. Andre børn kan komme til at opfatte kommunen som uretfærdig eller ond, fordi kommunen gør noget, som i barnets øjne fremstår vilkårligt og meningsløst. I begge tilfælde bliver det vanskeligt for børnene at finde frem til en afklaring og accept af det, der er sket. Accept og afklaring forudsætter forståelse, og når børnene ikke forstår, hvad der sker, bliver resultatet i stedet ofte vrede, modstand eller resignation. Det skaber et dårligt fundament for samarbejdet mellem barn og sagsbehandler og gør det vanskeligere at få skabt et positivt afsæt for de foranstaltninger, der iværksættes.

*"Og så pludselig en dag fortalte min mor mig, at jeg ikke længere skulle bo hos hende. Og så blev jeg virkelig ked af det og sagde, at jeg nok skulle opføre mig ordentligt og ændre det hele."
(Katrine, 19 år)*

Børn bør have skriftlige afgørelser – og hjælp til at forstå dem

Børns oplevelse af ikke at forstå, hvad der sker, knytter sig ikke kun til selve kommunens indgriben i deres familie. Også mange af de afgørelser, som kommunen træffer undervejs i sagen om for eksempel samvær med forældre eller ændring i anbringelsessted, kan fremstå uforståelige for børnene. Det ser Børns Vilkår blandt de børn, der har haft en bisidder, og blandt de 16 børn, der er blevet interviewet. Flere af de interviewede børn fortæller om tilfælde, hvor der er besluttet afgørende ting i deres sag, uden at de har fået en begrundelse, og uden at de har modtaget en skriftlig afgørelse fra kommunen. Det gør dels beslutningen vanskelig at forstå og forholde sig til for barnet, dels svækker det barnets retssikkerhed, for eksempel i forhold til retten til at klage og retten til at blive vejledt om muligheden for at klage.

Børnenes usikkerhed kan også knytte sig til, at der bliver brugt formuleringer eller forklaringer, som barnet ikke forstår. Emma på 14 år beretter eksempelvis om, at hun af kommunen har fået at vide, at hun hjemgives fra en plejefamilie i en "undersøgende periode", uden at pigen får forklaret, hvad der ligger i det. Emma oplever derfor at leve i en konstant uvished om, hvorvidt hun i morgen risikerer at blive sendt tilbage til den plejefamilie, hun ikke ønsker at være hos. Andre børn fortæller om at være blevet anbragt uden at få at vide, om det er en permanent eller midlertidig foranstaltning, og uden at vide om de stadig kan se deres forældre, beholde deres skolegang osv.

Sagsbehandleren kan sagtens i de pågældende sager have forsøgt at forklare baggrunden for beslutningerne for børnene – det fortæller undersøgelsen ikke noget om.

Idet børnene som nævnt er i en stresset situation, er det ikke sikkert, at de forstår afgørelsen første gang, men skal have forklaret tingene flere gange.

Undersøgelsen peger således i retning af et stort behov for bedre eller gentagne forklaringer af de beslutninger, der træffes for børnene. Det vil kunne mindske den forvirring og mangel på afklaring, som medfører stor utryghed og stress hos børnene. Samtidig gør gode forklaringer og begrundelser det også nemmere for børnene at bakke op og samarbejde om kommunens beslutninger.

Møder med klart formål og klare roller

Børns behov for overblik og gennemsigtighed i deres sag går igen, når vi ser nærmere på børnenes konkrete møder med kommunen. De interviewede børn og unge oplever, at møder med kommunen kommer i stand på sagsbehandlerens initiativ og uden information om, hvad der skal foregå på mødet. I praksis betyder det, at børnene ikke har modtaget en dagsorden og ikke ved, hvad formålet med mødet er, hvem der deltager, eller hvad der skal ske efter mødet. Det samme gør sig gældende i mange af de sager, hvor Børns Vilkår bisidder.

Det kan være vanskeligt for børnene selv at komme på banen, når de er usikre på mødets formål – og i øvrigt sidder over for en voksen, som mange

"Jeg har prøvet at snakke med min sagsbehandler [om at blive hjemgivet til far], men hver gang jeg prøver at snakke med hende, så begynder hun sådan at tale udenom eller at sige, at det kan vi ikke. Hun gad ikke engang prøve at forsøge at snakke om det." (Lasse, 15 år)

"Fordi det er meget sådan, 'Emma er for lille til at få tingene at vide. Ingen skal sige noget til hende. Hun skal bare være uvidende, fordi ellers bliver hun bare ked af det og tænker for meget', men jeg synes faktisk, at jeg har tænkt mere, når jeg ikke har fået noget at vide." (Emma, 14 år)

af dem er yderst bevidst om har stor magt over deres liv. Flere af de interviewede børn savner, at møderne handler om det, de selv synes, er væsentligt at få talt om – frem for det, som sagsbehandleren har fokus på. I sidste ende kan det betyde, at der er afgørende ting, som børnene ikke får fortalt deres sagsbehandler. Det kan også betyde, at barnet trækker sig tilbage og distance-rer sig, hvilket gør det vanskeligt at få igangsat et positivt forløb for barnet.

I forbindelse med børnesager kan der afholdes stormøder eller netværksmøder, hvor skole, behandlere mv. deltager i et fælles møde med barn, forældre og sagsbehandler for at sikre en alsidig belysning af sagen og for at sikre gensidig orientering blandt de relevante aktører. For nogle børn kan disse møder opleves som vanskelige at navigere i, og det kan være svært for barnet at forstå, hvilket mandat de forskellige deltagere har. De mange aktører kan også betyde, at de voksne primært taler til hinanden og ikke til barnet, og

3

at der bruges fagsprog og indforståede formuleringer. Det kan gøre det svært for barnet at følge med, og mange har heller ikke mod på at tale til så stor en gruppe voksne. I Schjær Jensens afhandling beskrives det, hvordan mange børn får oplevelsen af, at deres deltagelse på disse møder har symbolsk karakter i stedet for at handle om reelt at sikre, at de inddrages i sagen (Schjær Jensen 2014:145).

I andre tilfælde afholdes denne type møder, uden at barnet er til stede, hvilket for nogle børn kan opleves, som om de sættes uden for indflydelse i forhold til beslutninger om deres eget liv (Schjær Jensen 2014). En pige i Schjær Jensens afhandling om børneinddragelse udtrykker det således: *"Tidligere var jeg kun med til noget af mødet, resten af tiden sad jeg så udenfor eller gik ovenpå. Det var jeg faktisk ret ked af. Mødet handler jo om mig, så derfor ville jeg gerne vide, hvad de alle sammen sagde om mig og mit liv."* (Schjær Jensen 2014:164)

Handleplanen som inddragende værktøj

Kommunen skal udarbejde en handleplan, inden der iværksættes foranstaltninger efter Servicelovens § 52. Handleplanen skal blandt andet indeholde en beskrivelse af formålet med indsatsen samt konkrete mål i forhold til barnets trivsel og udvikling. Arbejdet med handleplanen kan således blive et vigtigt redskab til at sikre, at barnet inddrages i sagsbehandlingen – og kan også være udgangspunkt for en dialog, som sikrer, at barnet forstår, hvorfor der iværksættes støtte fra kommunen, og hvordan barnet kan bidrage til de mål, der er sat i handleplanen.

Børns Vilkårs erfaring er, at selvom mange børn ved, at de har en handleplan, er det de færreste, som har kendskab til det konkrete indhold af handleplanen. Det, at børnene ikke har læst deres handleplan eller fået den gennemgået, betyder, at selve grundlaget for den valgte indsats bliver mindre gennemsigtigt for barnet, og at handle-

"De [sagsbehandlere] står mest og snakker med de voksne, som er omkring en. Men de spørger nogle gange sådan: 'Vil du gerne sige noget, Emma?'. Hvor jeg bliver meget genert og siger: 'Nej, jeg har ikke rigtig lyst til at sige noget.'" (Emma, 14 år)

"Altså, da jeg var i det, så forstod jeg ikke så meget af det. Der kom bare nogle mennesker og sagde, at 'nu gør vi sådan her.'" (Maja, 16 år)

"Jeg plejer som regel at være rigtig, rigtig forvirret [efter mødet]." (Nicoline, 16 år)

planen ikke indfrier sit potentiale for at skabe afklaring og sikre inddragelse.

Når børn ikke kender til indholdet i deres handleplan, kan de begynde at gøre sig forestillinger om, hvad der står. Nogle børn har meget lav tiltro til, at det, der står i handleplanen, rent faktisk afspejler deres synspunkter og ønsker. 14-årige Emma beretter eksempelvis, at sagsbehandleren har brugt udtalelser fra pigens psykolog i handleplanen. Emma oplever, at der står alt det negative, som psykologen har udledt om Emma. Det finder hun ud af efter at have søgt aktindsigt i sin egen sag.

"De gravede meget ud sidste gang. Sådan dårlige ting og prøvede at finde alt dårligt ved, hvad jeg havde sagt. Synes jeg." (Emma, 14 år)

"De siger altid noget med, at der bliver skrevet en handleplan, men det er aldrig noget, jeg ser." (Nicoline, 16 år)

Case: Når man som barn ikke forstår, hvad der foregår

Da Katrine er ni år, kontakter hendes mor kommunen, fordi hun har svært ved at tage vare på Katrine og hendes lillesøster. Katrines mor får afslag på at få hjælp fra kommunen og vælger derfor at holde Katrine og hendes søster hjemme fra skole i en længere periode for at få kommunen til at reagere. Da kommunen kommer på banen, er Katrine ti år. Familien får besøg af en familievejleder, som tager Katrine på café og snakker med hende. Katrine forstår ikke, hvorfor hun skal snakke med familievejlederen.

Efterfølgende fortæller Katrines mor hende, at hun ikke længere kan bo derhjemme, og Katrine tror, at det er hendes egen skyld, og at hun skal flytte, fordi hun har opført sig forkert. Hendes sagsbehandler formår heller ikke at forklare hende det – hun er helt ny i jobbet og giver over for Katrine udtryk for, at hun er usikker på, hvordan hun skal tale om tingene med en 10-årig. De næste seks år er Katrine anbragt på forskellige opholdssteder. Hendes mor modsætter sig, at hun kommer i plejefamilie, da hun betragter anbringelsen som midlertidig. Katrine fortæller, hvordan hun selv var bange for at skulle i plejefamilie, fordi hun troede, det betød, at hun aldrig ville se sin mor igen. Derfor er det aldrig noget, hun nævner for sin sagsbehandler – og hun bliver heller ikke spurgt, om det kunne være noget, hun ønskede sig. Som voksen vurderer hun, at det måske netop var en tryk tilknytning til en ny familie, der kunne have hjulpet hende allermest.

3

BØRNS MØDE MED SYSTEMET

Når børn får en sag i kommunen, møder de ikke bare en sagsbehandler, men et helt system af sagsgange, procedurer, regler og aktører. Fra børnehøjde opleves det i mange tilfælde som et system, der er bureaukratisk og ikke altid børnevenligt.

Flere af de interviewede børn savner mere fleksibilitet og gensidighed, for eksempel i forhold til tid og sted for samtaler med kommunen. De oplever ikke at have indflydelse på tidspunktet for møder med deres sagsbehandler og kan derfor blive nødt til at aflyse skoleudflugten til Tivoli eller psykologaftalen for at møde op hos kommunen. Børnene har typisk heller ikke indflydelse på, hvor mødet foregår eller hvem, der deltager i møderne.

Månedlange ventetider og sagsbehandlingstider er en anden faktor, der kan opleves som næsten umenneskelig, når man er et barn. En børnefaglig undersøgelse må ifølge Serviceloven vare i op til fire måneder, kommunen har fire uger til at svare på barnets klage, og der kan være mange måneders ventetid på forskellige forebyggende foranstaltninger som for eksempel familiebehandling. Fra et barneperspektiv kan de lange ventetider og den manglende handling fra myndigheder-

nes side nemt give det indtryk, at de problemer, der for barnet fylder hele tilværelsen, ikke tages alvorligt af myndighederne. Og den manglende mulighed for at sige til og fra over for myndighederne kan give børnene følelsen af at være brikker, der flyttes rundt på, frem for ligeværdige borgere med krav på medbestemmelse og indflydelse.

Som vi skal se i det følgende, kan også manglende engagement, skift i sagsbehandler og problemer med at få fat i sagsbehandleren have en negativ indflydelse på barnets tillid til kommunen som hjælpeinstans.

Børn har brug for at kunne få fat i deres sagsbehandler

Sagsbehandleren er barnets indgang til den hjælp, som kommunen kan tilbyde barnet. Derfor er sagsbehandlerens tilgængelighed afgørende for, at barnet oplever kommunen som en garanti for tryk og sikkerhed.

Flere af de interviewede børn beretter om, at de har svært ved at komme i kontakt med deres sagsbehandler – dette er også erfaringen i forbindelse med bisiddersager, hvor der i nogle tilfælde bruges mange ressourcer på bare at få kontakt til sagsbehandleren. Nogle børn beskriver, at der er en uges ventetid på at få svar over mail, andre at sagsbehandleren for eksempel kun

"Det gør bare så stor forskel at sidde til et møde og vide, at den her socialrådgiver, der sidder over for mig, kender mig og ved, hvem jeg er. Og ikke bare ud fra papirer. [...] Også bare at vide at det her er en person, jeg kan kontakte, hvis der er behov for det. Og det skal ikke nødvendigvis omhandle... et eller andet med min plejefamilie eller min biologiske familie. Men at vide at det også er en person, man kan gå til... En person man kan have tillid til." (Kristina, 23 år)

"De er utroligt svære at få fat i. Og de har de mest åndssvage tidspunkter, man kan ringe på. [...] Hvis man skal noget, så skal man jo skrive over mail til dem. Der kan gå en uge til halvanden nogle gange, før de svarer."
(Mie, 17 år)

"Hun er en, der kontakter mig. Jeg kan ikke kontakte hende. Og hvis folk prøver at skrive til hende, svarer hun aldrig."
(Nicoline, 16 år)

"Jeg kan ikke komme i kontakt med hende. Overhovedet ikke. Det er kun, hvis hun tager kontakt til mig, jeg kan."
(Stine, 17 år)

har kort telefontid, som falder sammen med barnets skoletid. Endelig møder vi også børn, som simpelthen får besked på, at de ikke selv må tage kontakt til deres sagsbehandler – dvs. at alt initiativ til dialog ligger hos sagsbehandleren.

For børn med en social sag er det afgørende at kunne komme i kontakt med og at have lov til at kontakte deres sagsbehandler. Det skyldes, at sagsbehandleren er barnets sikkerhedsnet, hvis der opstår problemer. Oplevelsen af at sagsbehandleren ikke er tilgængelig, understøtter også børnenes oplevelse af, at det er dem, der skal tilpasse sig systemet og ikke omvendt. Børns Vilkår ser en del tilfælde, hvor den manglende tilgængelighed får barnet til at opgive at få kommunens hjælp.

Kontinuitet er afgørende for børns tillid

For børn kan det være svært og krævende at være part i en social sag. Det

er ikke alle børn, der har voksne de kan støtte sig til, og mange føler sig meget alene og usikre i deres sagsforløb. En af de ting, der kan hjælpe, er en varig og tillidsfuld relation mellem barnet og en hjælpeperson, for eksempel sagsbehandleren. Flere undersøgelser viser, hvor vigtig tillid mellem barn og sagsbehandler er for et godt sagsforløb (Warming og Christensen 2016). Forskning har også dokumenteret, at sagsbehandlerskift er en risikofaktor, som markant øger sandsynligheden for sammenbrud i anbringelser (Egelund 2006).

Erfaringerne fra de sagsforløb, Børns Vilkår støtter børn i, er, at mange børn oplever et stort antal sagsbehandlerskift, hvilket betyder, at der gang på gang skal startes forfra med at skabe tillid hos barnet. Det samme mønster tegnes i Schjær Jensens afhandling, hvor otte ud af ti informanter har oplevet sagsbehandlerskift som et problem (2014:224). En del børn har ikke tal på,

3

*"Jeg får hele tiden skiftet sagsbehandler. Jeg fik skiftet en, så kom der en anden, og så nåede hun at være der i én dag."
(Jasmin, 15 år)*

*"Der er ikke rigtig nogen, der orker vores sag. Den er sådan lidt... kompliceret."
(Natasha, 12 år)*

"Jeg tror, jeg har haft over ti forskellige sagsbehandlere. I den ungeenhed, jeg er i nu, tror jeg, jeg har haft tre sagsbehandlere. [...] Og jeg har været der i et år." (Sofie, 16 år)

hvor mange sagsbehandlere, de har haft, og for nogle er det svært at skelne sagsbehandlerne fra hinanden. I de tilfælde, hvor barnet gentagne gange får ny sagsbehandler, når barnet måske aldrig at få tillid til sagsbehandleren før det næste skift. I længden kan det betyde, at barnet opgiver at åbne sig og vise tillid til sin sagsbehandler: *"Jeg har haft så mange sagsbehandlere, at jeg ikke rigtig længere stoler på dem. De kommer og går..."* (Schjær Jensen 2014)

Flere af de interviewede børn giver udtryk for, at de gerne vil orienteres om sagsbehandlerskift og kende årsagen til skiftet. Flere af børnene fortæller, at skiftet først går op for dem, når de møder op til en samtale i kommunen. Det bidrager til børnenes oplevelse af, at deres relation til kommunen er upersonlig, og at de bare er et nummer i rækken. Nogle børn tager også skiftet personligt og tror, at det har noget med dem eller deres specifikke sag at gøre. Når ikke børn informeres om

vigtige ændringer i deres kontakt med kommunen, kan det føre til, at barnet føler sig utrygt, frustreret eller overset.

Børn føler sig som en sag

De beskrevne erfaringer med lange ventetider, manglende indflydelse, travle sagsbehandlere og skiftende relationer kan samlet set give børnene oplevelsen af, at de ikke bliver mødt som individ og menneske af myndighederne. I både interviews og fokusgrupper, som Børns Vilkår har afholdt, observerer vi, at børn kan få følelsen af at være en sag i rækken eller en brik, der flyttes rundt på, i stedet for hovedpersonen i den sag, der handler om, at de skal få det bedre.

Denne følelse understøttes for mange børn af en oplevelse af, at deres sagsbehandler er uengageret eller ligeglad med dem – også selvom det måske ikke er tilfældet. Børnenes følelse af, at deres sagsbehandler er ligeglad med dem, kan blandt andet udspringe af, at sagsbehandleren haster gennem samtalen, ikke kan huske deres sag og blander den sammen med andre sager. Det kan også komme af, at de ikke oplever, at sagsbehandleren kæmper for dem, for eksempel i forhold til at få ledelsen til at godkende tiltag i forhold til barnet. Flere børn angiver under interviewene, at sagsbehandleren sandsynligvis har nogle sager, som er vigtigere, alvorligere eller mere spændende end deres – et tegn på, at børnene ikke mærker engagement fra

"Jeg føler virkelig, at det kunne have været irrelevant for dem og have været totalt ligegyldigt, hvordan jeg havde haft det, fordi de var bare sådan lidt: 'Nå, ja, det går nok. Nu går vi ud og drikker noget kaffe' [...] Jeg kan også godt forstå, at som sagsbehandler... du har mange andre sager, og der er nogle, selvfølgelig, der er vigtigere end andre, hvis man kan sige det sådan. Men det er ligesom, at man godt kunne vise bare en smule entusiasme, ikke?" (Sofie, 16 år)

Case: Når barnet møder systemet

Line er 13 år, da hun får en sag i kommunen. Hun bor hos sin mor, som i perioder har svært ved at tage sig af hende og hendes lillebror, fordi moren drikker. Der er også mange konflikter og vold mellem moren og stedfaren. Line er glad for den første del af sit sagsforløb, hvor hun føler sig hørt og set af sagsbehandleren, som tager Lines problemer alvorligt og tilbyder hende at komme på efterskole og få en aflastningsfamilie.

Line når dog ikke at få hjælp, før familien flytter til en ny kommune. På trods af flere underretninger fra de nye naboer og på trods af, at den tidligere kommune har videresendt sagsakterne til den nye kommune, bliver Line ikke kontaktet af den nye kommune. Hun ender med selv at opsøge ungerådsgivningen, da morens alkoholmisbrug fortsætter, og hun står med for stort ansvar for sin lillebror på et år. Underretningen fører til, at der iværksættes en børnefaglig undersøgelse, og imens er Line og hendes lillebror fortsat i den kaotiske situation i hjemmet. I forbindelse med en voldelig episode med moren forsøger Line at kontakte sin sagsbehandler på det telefonnummer, hun har fået, men nummeret virker ikke. Line må derfor igen tage ned på ungerådsgivningen for at få sin sagsbehandler i tale.

Resultatet af den børnefaglige undersøgelse bliver, at Line og moren foreslås familiebehandling. Lines oplevelse er, at konklusionen på undersøgelsen primært er, at hun er en hysterisk teenager, mens man ikke mener at kunne dokumentere, at moren drikker. Line prøver at gøre sin sagsbehandler opmærksom på, at moren kan skjule sit misbrug, når kommunen aldrig kommer på uanmeldt besøg, men Lines oplevelse er, at sagsbehandleren ikke rigtig tager det alvorligt og er ligeglad med hendes situation. Samtaleforløbet med familiebehandleren kommer kun til at omfatte to samtaler, og Lines sag afsluttes efterfølgende uden at hun har fået yderligere hjælp.

3

"Jamen, jeg følte mig i vejen. Altså det der med at være folks arbejde i stedet for at være... et barn. Det var ret ubehageligt." (Katrine, 19 år)

"Der er mange af de der sagsbehandlere, hvor de snakker til dig, og du bare virkelig kan mærke, at de snakker kun til mig, fordi det er deres arbejde, og fordi de får penge for det." (Jasmin, 15 år)

"Jeg havde bare sådan et stort had til pædagogerne, kommunen og hele det system. Man følte sig som sådan en... ja, et nummer. [...] Det var bare sådan noget, de skulle gøre. De skulle fylde nogle felter ud på et papir. [...]. Det var meget overfladisk." (Katrine, 19 år)

sagsbehandlerens side. Når barnet føler, at sagsbehandleren ikke er engageret, kan det få afgørende betydning for barnets oplevelse af betydningsfuldhed og værd som menneske. Det kan desuden påvirke barnets eget engagement i den indsats, der iværksættes, negativt. Det understreger endnu en gang, at det stiller store krav til sagsbehandleren at skabe et godt sagsforløb for børn. Kari Gamst beskriver engagement som en af de centrale kvaliteter ved godt socialt arbejde og mener, at det er noget, man som fagperson kan trænes i at udvikle og udvise (Gamst 2011).

BØRN HAR BRUG FOR OPLYSNING OG STØTTE TIL AT HÅNDHÆVE DERES RETTIGHEDER

Børn skal på lige fod med voksne kende deres rettigheder og være i stand til at gøre brug af dem. Børn, der bliver udsat for krænkelser og omsorgssvigt af deres forældre eller andre omsorgspersoner, har et særligt behov for og ret til beskyttelse. I disse sager er det derfor særligt vigtigt, at børn orienteres om deres rettigheder, og om, hvad de har af handlemuligheder. Når børn har en børnesag i kommunen, skal de endvidere oplyses om de rettigheder, de har i forhold til deres sagsforløb, for eksempel deres ret til inddragelse i egen sag, ret til at klage og ret til en bisidder.

Børn skal orienteres om deres rettigheder

Børns Vilkår møder mange børn, der har kendskab til begrebet rettigheder og ved, hvad det dækker over. Det er dog ikke ensbetydende med, at børn ved, at de har egne rettigheder, og hvad disse rettigheder består i. Således viser en undersøgelse fra Børnerådet, at halvdelen af de 14-15-årige har et lavt kendskab til børns rettigheder (Børnerådet 2016). Det samme billede ser vi blandt de børn, som Børns Vilkår taler med på BørneTelefonen og via bisidderordningen, hvor mange for eksempel ikke kender deres ret til ikke at blive slået og til at blive draget omsorg for af deres forældre. De fleste børn ved heller ikke, at de har ret til at klage over en afgørelse, til advokatbistand, til aktindsigt, til at blive hørt uden tilstedeværelse af for eksempel forældre eller plejeforældre og til at have en bisidder med til møderne i kommunen.

Mange af de interviewede børn erinder ikke at være blevet orienteret om deres rettigheder af sagsbehandleren.

"Jeg vidste godt, hvad rettigheder var. Jeg vidste bare ikke, at jeg havde dem, fordi jeg var et barn. Jeg vidste ikke noget." (Nicoline, 16 år)

"Ingen af dem [sagsbehandlerne] har fortalt mig noget som helst [om rettigheder]. Det var faktisk også en af tingene - det er min plejefamilie, der har fortalt mig alle mine rettigheder, og at jeg havde ret til at have en bisidder med." (Jasmin, 15 år)

"Jeg har egentlig ikke tænkt så meget over, hvad har jeg ret til. Jeg har tænkt mere over, hvad har jeg brug for." (Maja, 16 år)

De er i stedet blevet gjort opmærksom på rettighederne fra anden side - fra familiemedlemmer, svigerfamilie, plejefamilie eller bisidder. Når børn ikke oplyses om deres rettigheder eller får hjælp til at håndhæve dem, bringes deres retssikkerhed i fare. I værste fald får børnene ikke den beskyttelse, de har krav på.

Børn skal støttes i at håndhæve deres rettigheder

For at rettigheder skal håndhæves, er det ikke tilstrækkeligt, at børn har kendskab til dem. Børn kan ikke håndhæve deres rettigheder alene, men har brug for støtte fra myndighederne eller andre kompetente voksne - for eksempel støtte til at klage eller hjælp til at råbe kommunen op, hvis den ikke reagerer på underretninger om overgreb mod barnet. Det kan desuden være vanskeligt for børn at huske alt, hvad der bliver sagt på møderne, og nogle børn kan have behov for at blive orienteret mere end én gang. Derfor bliver det også særligt afgørende, at børnene også orienteres på skrift om deres rettigheder på de relevante tidspunkter, for eksempel at der udleveres en klagevejledning sammen med de skriftlige afgørelser i barnets sag.

Flere af de interviewede børn fortæller, at deres sagsbehandler har oplyst dem om rettigheder, men at de savner

støtte til at få dem håndhævet. Nogle børn oplever, at de har svært ved at få kommunen til at samarbejde, mens at andre giver udtryk for, at kommunen ligefrem modarbejder dem, når de beder om hjælp. 15-årige Frida fortæller, hvordan hun selv måtte finde de relevante paragraffer i Serviceloven for ikke at blive afvist af sin sagsbehandler:

"Jeg føler slet ikke, at kommunen samarbejder om det, jeg gerne vil. Det er nærmest sådan en kamp mod kommunen, ikke? Det burde jo nærmere være kommunen, der hjalp mig." (Frida, 15 år)

"Jeg har bedt om en klagevejledning sådan tre gange. Jeg har ikke fået den, og det er ved at være et år siden." (Stine, 17 år)

Behovet for støtte fra en voksen til at forstå og håndhæve sine rettigheder er for mange børns vedkommende baggrunden for, at de kontakter Børns Vilkår for at få en bisidder. En bisidder kan helt konkret hjælpe med at orientere barnet om de lovgivningsbestemte muligheder og rettigheder og hjælpe barnet med for eksempel at søge aktindsigt eller klage over en afgørelse. Dertil kommer, at en del børn oplever af, at deres sagsbehandler lytter og taler til dem på en anden måde, når de har en bisidder med til møderne. Børns Vilkår har lavet en survey blandt

3

"Det er fordi, så kan hun [bisidder] holde lidt mere styr på, hvad min sagsbehandler siger. Så hun ikke siger noget til et møde og laver om på det til næste møde. Det var nemlig det, der skete før. Og nu sker det ikke sådan rigtig mere." (Lasse, 15 år)

"Det var meget mere rart. Der var mere støtte, vil jeg sige. Jeg turde mere at sige ting." (Lasse, 15 år)

"Når der er en anden til stede, for eksempel ligesom da jeg havde en bisidder, [gjorde det, at] hun [sagsbehandleren] var meget mere seriøs. Hun sagde tingene, som jeg skulle gøre, i stedet for at være ligeglad." (Camilla, 14 år)

børn, der har haft en bisidder, hvor 80% af børnene⁶ angiver, at sagsbehandleren lytter mere, når deres bisidder er til stede. Det kan skyldes, at børnene er mere velforberejede til møderne, når de har mulighed for at mødes med en bisidder først, men kan også hænge sammen med, at relationen mellem barn og sagsbehandler ændrer sig, når barnet har en anden voksen med som støtte.

For mange børn er det at have en social sag uoverskueligt og uigennemsigtigt. Det kan være svært at finde ud af, hvem der gør hvad, og hvad de selv har af muligheder og rettigheder. Børnenes manglende overblik kan gøre det svært for dem at stå fast på deres ret til at blive hørt og på kommunens pligt til at hjælpe dem. Her kan en bisidder støtte barnet i at få overblik over situationen og hjælpe barnet med at forberede sig på, hvad der skal ske til møderne, og hvad barnet vil sige og gøre. For mange børn er der også en stor trykthed i, at de

har deres "egen" voksen med, som kender systemet, og hvis eneste funktion er at støtte dem.

Børns rettigheder skal overholdes

Børn har ret til at blive inddraget i behandlingen af deres egen sag, og som beskrevet tidligere er det en gennemgående problematik ved bisidning, at børn ikke altid føler sig hørt, troet på eller taget alvorligt af kommunen. I en del bisiddersager ser Børns Vilkår imidlertid også, at der på mere målbare parametre sker brud på barnets rettigheder.

Blandt de interviewede børn fortæller flere, at de ikke mindes at have fået besøg fra kommunen, mens de har boet hos deres plejefamilie eller været på opholdssted. Det til trods for at der skal føres tilsyn med anbringelsesstedet minimum to gange årligt, hvor kommunen er forpligtet til at tale med barnet (Bekendtgørelse af lov om social service § 70).

NOTE 6
Surveyen er besvaret af 131 børn, der har modtaget bisidning i et kommunalt sagsforløb i perioden 2014-2016.

Flere børn i interviewundersøgelsen fortæller også, at de har haft mulighed for at tale alene med deres sagsbehandlere, og nogle har slet ikke kendskab til denne ret. Endelig møder Børns Vilkår også børn, som oplever, at familiemedlemmer eller sagsbehandlere forsøger at tale dem fra at have en bisidder med til møderne. Ligesom vi ser flere eksempler på børn, der orienteres om møder med så kort varsel, at de ikke kan nå at få en bisidder med.

Når udsatte børns rettigheder ikke overholdes af myndighederne, er der

tale om et dobbelt svigt, fordi myndighedernes rolle netop er at sikre børnenes rettigheder. Kommunens overholdelse af barnets rettigheder er helt afgørende for at hjælpe børnene, og kommunens brud på barnets rettigheder skaber hos de fleste børn mistillid og vrede.

"Altså jeg kan ikke huske, at der er kommet en derud [på opholdsstedet] og har sagt, 'nå, hvordan er det at bo her? Og ser her fint nok ud...' [...] Det gjorde de ikke." (Frida, 15 år).

Case: Når barnets rettigheder ikke overholdes

Sofies mor bliver alene med hende, da Sofie er syv år, og efterfølgende begynder moren at blive voldelig mod Sofie. Både lærere og naboer underretter om deres bekymring for, at Sofie bliver slået, og Sofie indkaldes til børnesamtale hos kommunen. Både denne samtale og mange efterfølgende afholdes imidlertid under tilstedeværelse af Sofies mor, og Sofie tør ikke fortælle sagsbehandleren sandheden om, hvad hun er udsat for.

Som 13-årig får Sofie nok og beslutter at fortælle kommunen, at hendes mor slår hende. Men også til dette møde er moren til stede, og mødet resulterer ikke i nogen indgreb fra kommunens side, udover en anvisning til moren om at stoppe med at slå. Også fra politiets side oplever Sofie, at hendes henvendelser om morens vold afvises på trods af, at hun kan dokumentere overgrebene med videooptagelser, blå mærker og kradsesår. Henstillingen fra politiets side er, at Sofie skal genoverveje noget så alvorligt som at anmelde sin mor for vold. Gennem det seneste år har 16-årige Sofie boet hos sin kærestes forældre, fordi kommunen ikke hjalp hende med at komme væk fra hjemmet.

Sofie fortæller, at hun ikke er blevet orienteret af sin sagsbehandler om sine rettigheder. Hendes kærestes mor hjalp hende med at få kontakt til Børns Vilkår og fortalte hende om retten til en bisidder. Sofie har gennem den niårige periode haft mere end ti forskellige sagsbehandlere – tre forskellige alene i løbet af det seneste år.

3

OPSUMMERING

Analysen af børns erfaringer med kommunale sagsforløb afdækker en række af de problemstillinger, som Børns Vilkår støder på i kontakten med børn og unge, der er udsatte. Følgende problemstillinger går igen i både de interviewede børns fortællinger og i Børns Vilkårs bisidderforløb:

- Mange børn oplever ikke at blive hørt, inden der træffes beslutning om foranstaltning – nogle gange med alvorlige konsekvenser til følge. Nogle børn oplever også at blive mødt med mistillid af deres sagsbehandler, og at der lyttes mere til de voksne end til børnene. Nogle børn har oplevelsen af, at deres udsagn ikke tillægges så stor vægt i forhold til de voksnes. Det er ikke nok, at der afholdes en samtale, hvor barnet formelt set bliver hørt.
- Det er svært for børn at fortælle om stressfyldte og traumatiserende oplevelser, som barnet måske ikke har fortalt nogen om før (Gamst 2016). Det stiller store krav til sagsbehandlerens evne til at lytte og spørge ind og til sagsbehandlerens tid og evne til at få skabt en tillidsfuld relation til barnet. De krav kan være svære for sagsbehandlere at imødegå.
- Handleplanen skal sikre inddragelse og give barnet forståelse for forløbet. Men mange børn har ikke set deres handleplan, og handleplanen fungerer sjældent som redskab til at give børnene forståelse for målet med kommunens foranstaltning, eller for hvad de selv kan gøre for at bidrage til processen.
- Nogle børn føler sig behandlet som en sag i rækken og ikke som et menneske, der har betydning og indflydelse på eget liv. En del oplever også, at deres sagsbehandler er svær at få fat i og svær at få til at handle.
- Et stort antal børn oplever mange sagsbehandlerskift, og mange oplever også skift i foranstaltninger, som er svære at forstå for barnet. Samtidig er mange børnesagsforløb præget af lange ventetider og perioder med uklarhed om fremtiden. Kontinuitet og mening er afgørende for børnenes tryghed og udvikling.
- Alt for mange børn kender ikke deres rettigheder og får ikke hjælp til at løfte dem. Det gælder både deres ret til at blive beskyttet mod overgreb og omsorgssvigt og deres rettigheder i forbindelse med det at have en sag i kommunen.

4

BØRNS VILKÅRS POLITISKE ANBEFALINGER

Rapporten er baseret på erfaringer fra 16 dybdegående interview med børn, som har en kommunal børnesag samt Børns Vilkår's bisidning af over 2.000 børn. Rapporten peger på, at børn stadig ikke i tilstrækkelig grad inddrages i deres egen sag. En række reformer har de seneste 11 år haft til formål at sætte barnet i centrum, gøre barnets stemme tydeligere i sagsbehandlingen og sikre en tidlig indsats baseret på dialog med barnet. Alligevel mangler reformerne at blive fulgt til dørs i form af konkrete politiske tiltag, der kan sikre en reel og bedre børneinddragelse.

Børneinddragelse og sagsbehandling med udgangspunkt i barnets frem for forældrenes perspektiv er mere relevant end nogensinde før. For på trods af de reformer, der skulle gøre op med et vidtgående hensyn til forældrene på barnets bekostning, er der fortsat grund til at være bekymret for, om børnene bliver hørt tilstrækkeligt. Denne rapport kan således ses som et kvalitativt supplement til de kvantitative undersøgelser, der peger på, at vi endnu ikke er i mål, når det gælder om at lade barnet blive hørt og inddraget.

Samtidig vil vi pege på, at de mange reformer netop har haft til formål at lade barnets perspektiv frem for forældrenes komme tydeligere frem. Men mange kommuner arbejder netop nu med Sverigesmodellen, der typisk indebærer et meget tæt samarbejde med forældrene fra sagsbehandlerens side. Dermed risikerer man at overtage forældrenes perspektiv og miste barnets perspektiv – hvis ikke man samtidig sørger for at inddrage børnene og få skabt et tillidsfuldt rum, der gør, at barnets stemme kan komme frem. Det

fordrer et vedholdende fokus på børneinddragelse og barnets perspektiv, hvis reformerne skal virke i praksis.

Derfor mener Børns Vilkår, at der er brug for en praksisnær børneinddragelsesreform, så alle børn og unge i Danmark sikres den hjælp og støtte, som de har brug for. Reformen skal være et kvalitativt løft af børneinddragelsen, som skal ske i samarbejde med kommunerne. Den skal ikke være – endnu – et stort lovkompleks. Målet skal være, at de mange reformer af socialområdet kommer i mål, når det gælder inddragelse af børnene. Det er på høje tid, at barnet kommer i centrum. Ikke kun i lovens intention, men i praksis. En børneinddragelsesreform skal skabes i et samarbejde mellem stat, kommuner og organisationer. Vi skal sikre, at politikere og forvaltninger holder et vedvarende fokus på, hvor vigtigt det er at inddrage børn og sikre, at deres organisationer understøtter ledere og medarbejdere i det arbejde. De mange gode erfaringer skal spredes.

Med en børneinddragelsesreform ønsker vi, at alle aktører på området forpligter sig på at sikre, at børn får hjælp til at løfte deres rettigheder, og at børn altid taler med sagsbehandlere, der er trænet i at afholde børnesamtaler. Det er afgørende, at børnene altid mødes som borgere, der har rettigheder på linje med andre borgere. At man sætter barnets behov – ikke forældrenes og ikke systemets behov – i centrum af sagsbehandlingen. At forpligte sig på disse mål kræver ikke nye store lovkomplekser, der skal rulles ud over landets socialforvaltninger. Men det kræver, at vi sætter ind på flere niveauer, og at vi i højere grad styrer socialforvaltningerne efter kvalitet.

Nedenfor præsenteres Børns Vilkår konkrete anbefalinger til, hvor vi skal sætte ind på henholdsvis nationalt og lokalt niveau. Børns Vilkår vurderer således, at der er behov for at sætte ind på flere niveauer, hvis børn i højere grad skal opleve at blive hørt og hjulpet i det sociale system.

1. ANBEFALINGER TIL REGERINGEN OG FOLKETINGET

- **Certificering i børnesamtaler:** Børns Vilkår anbefaler, at der indføres certificering til samtale med børn, som indeholder konkret og praksisnær træning og øvelse i at samtale med børn. På sigt skal det være målet, at alle sagsbehandlere, der afholder børnesamtaler, har gennemgået træning og er certificerede til det. Samtidig skal vi opkvalificere so-

cialrådgivergrunduddannelsen, så alle kommende socialrådgivere får mulighed for at opnå certificeringen som en del af deres uddannelse.

- **Relevant antal børnesamtaler:** Børneinddragelse har et potentiale til ikke kun at få adgang til barnets viden om eget liv, men også at understøtte barnet som aktør i eget liv. Derfor skal vejledningen til Serviceloven være mere ambitiøs og blandt andet sikre, at barnet altid får tilbudt det antal børnesamtaler, som barnet behøver for at være tryk og åbne op. Det vil samtidig sikre, at sagen i tilstrækkelig grad bliver belyst fra barnets perspektiv, og at barnet bliver understøttet. Børneinddragelse skal således ikke ses som en enkeltstående samtale, hvor man "tømmer" barnet for information – men som et inddragende forløb.

Norske erfaringer med den dialogiske samtalemethode

"At ta barn på alvor" er omdrejningspunktet for den norske pioner Kari Gamsts arbejde med børnesamtaler. Gamsts udgangspunkt er, at når børn får mulighed for at være informanter om deres egen virkelighed, kan der afdækkes forhold, som giver bedre forståelse for barnets situation. Metoden, hun har udviklet, hedder "dialogisk samtalemethode" og har vundet stor udbredelse ved politiets afhøringer af børn og i de norske socialforvaltninger (barnevern). Metoden betyder ikke kun oplæring i bestemte samtaleteknikker, men også mere grundlæggende kommunikationsfærdigheder, der kræver, at den professionelle bliver bevidst om egne holdninger og værdier (børnesyn). I følge Gamst har metoden ført til ændringer i sagsbehandlingen: *"Det barnet sier og gir av informasjon blir stående som dokumentasjon i saksgangen og i sakspapirene. Det er ikke lenger de voksnes antakelser og tolkning av, hva barnet kan ha vært utsatt for, som blir dokumentert,"* siger Gamst.

Kilde: Profesjonelle barnesamtaler. At ta barn på alvor, www.barnesamtalen.no; <http://forskning.no/barn-og-ungdom-juridiske-fag-kommunikasjon/2010/02/ny-samtalemethode-ser-barna-bedre>

4

- **Indførelse af børnefeedbacksystemer:** Der skal arbejdes for at sikre mere systematisk feedback fra børn, som har en social sag. Børn med en børnesag skal altid spørges om, hvordan de har oplevet forløbet. Denne feedback skal bruges til at gøre barnets møde med systemet mere børnevenligt og som politisk og ledelsesmæssigt styringsværktøj.
- **Viden om systemet i børnehøjde:** Børns møde med systemet skal undersøges mere med henblik på et målrettet løft af kvaliteten. Fx skal problemer med lange ventetider på en foranstaltning, efter afgørelsen er truffet, undersøges. Og der skal tilvejebringes et mere kvalificeret grundlag for at skabe gode børnesagsforløb ved at gennemføre forløbsundersøgelser. Det skal analyseres i dybden, hvordan en børnesag ser ud fra børneperspektiv – for eksempel perioder med død tid, overgange for barnet, fremdrift i sagen og kommunikation til barnet i sagen. Viden fra denne type undersøgelser vil kunne anvendes til at skabe mere smidige og inddragende børnesagsforløb i kommunerne og bedre hjælp til børn.

ungdomsuddannelse). Her vil mere langsigtede effektanalyser og konsekvensberegninger kunne understøtte investeringer i at skabe gode børnesagsforløb, og det vil blive muligt at få et bedre overblik over sammenhængen mellem kvalitet og økonomi.

- **Øget fokus på oplysning om rettigheder:** Der bør sættes øget fokus på, at børn skal oplyses om deres rettigheder, og på at børn har endnu større behov end voksne for at blive vejledt i at kende og benytte deres rettigheder. Mange børn bliver i dag ikke oplyst om deres rettighed til for eksempel at klage, at medbringe en professionel bisidder og at få aktindsigt. Der udarbejdes heller ikke altid skriftlige afgørelser og vejledninger til børnene.

- **Feedback fra børnene skal bruges som løftestang:** Nogle kommuner arbejder med klager som kilde til innovation (klagedreven innovation), hvor klagen ses som en slags feedback til at forbedre borgernes møde med systemet. I dag klager meget få børn til kommunen⁷. Det er ærgerligt, for når et barn klager, er det udtryk for, at barnet kender sine rettigheder og udøver sin ret⁸. Samtidig går kommunen glip af værdifuld information om, hvordan børn oplever at blive mødt af systemet. Derfor bør det være en målsætning for kommunerne at få mere feedback fra børnene – både når der er problemer i sagen, og når det går godt – og bruge denne feedback i arbejdet med en praksisnær børneinddragelsesreform.

NOTE 7
<http://www.b.dk/nationalt/koebenhavn-om-klager-fra-boern-der-er-plads-til-forbedring>

NOTE 8
Børn kan klage til Børnekontoret hos Ombudsmanden, men klagen skal først have været behandlet hos kommunen og Ankestyrelsen. Børns Vilkår hjælper desuden børn med at klage og underretter Ankestyrelsen, hvis kommunen ikke overholder lovgivningen.

2. ANBEFALINGER TIL KOMMUNERNE

- **Måling på kvalitet, effekt og økonomi:** Politikerne i kommunalbestyrelsen skal måle lederne på de kvalitative resultater på kort og lang sigt i forhold til kvaliteten af børnesamtalen (kortsigtet mål) samt resultater på lang sigt (for eksempel flere udsatte børn gennemfører en

- **Ledelsesfokus på kommunikationsfærdigheder og inddragelse:** Der bør være systematisk ledelsesfokus på træning af færdigheder og refleksion over egen praksis, for eksempel ved at filme en børnesamtale og få feedback – både for nyuddannede medarbejdere (mesterlære) og gennem løbende træning og efteruddannelse.
- **Mulighed for at forberede sig før møder:** Barnet skal have hjælp til at kunne forberede sig inden et møde. Det kan for eksempel være ved at kende dagsordenen forud for en samtale. En dagsorden skal sikre, at barnet kender formålet med mødet, så barnet har mulighed for at forberede sig og orientere sig om sine rettigheder og muligheder inden mødet. En dagsorden kan desuden medvirke til at sikre, at mødet bliver rammesat – at der er taget stilling til formålet, inden mødet finder sted.
- **Børn skal inddrages i handleplanen:** Børn skal vide, hvad der bliver forventet af dem, for eksempel kende og forstå mål i egen handleplan, og hvad barnet kan gøre for at opfylde målet. De skal også vide, hvad andre har ansvar for at gøre.
- **Tilgængelighed for barnet:** Barnet bør altid have mulighed for selv at tage kontakt til deres sagsbehandler – både for at sikre barnets adgang til hjælp og for at understøtte barnet som aktør i egen sag.
- **Bisidder til børn:** Børn skal kende deres ret til at have en bisidder med til samtaler og skal altid oplyses om denne ret. Børn, som ikke har en egnet bisidder i netværket, bør oplyses om muligheden for at få støtte fra en professionel bisidder.
- **Fokus på kontinuitet og nænsomme skift:** Kommunerne bør være opmærksomme på, hvor afgørende det er, at børnesagsforløb har så få skift af sagsbehandler som muligt. De skal have for øje, at skift foregår på en nænsom måde, for eksempel ved at barnet får forklaret baggrunden for skiftet, og ved at den nye sagsbehandler har læst barnets sag inden første møde med barnet.

5

ANBEFALINGER FRA BØRN

Børnene fra den kvalitative interviewundersøgelse, der er foretaget i forbindelse med rapporten, er kommet med deres anbefalinger og råd til fagfolk og til børn, der har deres første møde med kommunen.

BØRNENES ANBEFALINGER TIL FAGFOLK

"Lad være med kun at tænke penge, og lad være med kun at tænke på dit job og de der hovedlinjer, du skal gå ud fra. At være sagsbehandler handler om lidt mere, fordi man arbejder med mennesker. Man arbejder ikke med penge. [...] man skal have evnen til at kunne sætte sig i personens sted. Det er en meget vigtig evne at have som sagsbehandler." (Stine, 17 år)

Sagsbehandlere skal...

- Være velforberedte til møderne og have god tid
- Sikre, at barnet føler sig godt tilpas
- Vise interesse og engagement under samtalen ved at lytte og spørge ind
- Fortælle, hvad de kan gøre for barnet
- Fokuserer på barnets behov og ønsker og vise, at de er der for barnets skyld
- Lade barnet spille en aktiv rolle og få indflydelse på møderne
- Respektere barnet og huske, at et barn også er et menneske og ikke et problem, der skal løses
- Være grundige, når der træffes beslutninger og afgørelser
- Holde, hvad de lover og hurtigt følge op på aftaler og aldrig sige, at det har de ikke haft tid til at kigge på
- Have styr på fakta, når de skriver notater
- Tage flere kurser

Lærere skal...

- Tage børnene seriøst og prøve at hjælpe dem
- Tage ansvar for børnenes trivsel og udvise omsorg
- Ikke være bange for at blande sig og gribe ind
- Være lidt mere menneske og lidt mindre lærer engang imellem

Psykologer skal...

- Spørge ind og hjælpe, også selvom barnet ændrer forklaringer og udsagn undervejs i forløbet
- Vide, at hvis der går et stykke tid, inden barnet svarer, så er det ikke fordi, barnet ikke vil svare. Det er bare fordi, det er rigtig rigtig svært at svare
- Overholde tavshedspligten og spørge om lov til at informere forældre eller andre

BØRNENES ANBEFALINGER TIL BØRN MED EN SAG I EN KOMMUNE

Børn og unge skal...

- Tro på dem selv og det, de oplever
- Fortælle, hvad der er galt, så de kan få den bedst mulige hjælp
- Sige deres mening og blive ved med det
- Undersøge og kende til deres rettigheder
- Finde en person, de stoler på og føler sig tryk ved, som kan tage med til møderne
- Ringe til BørneTelefonen, hvis de ikke har nogen at tale med

"Du skal aldrig nogensinde opgive håbet. Find en person, du stoler 100% på. [...] Både til at tage med [til møder], men også som du kan snakke med og vide, at det ikke kommer andre steder." (Sofie, 16 år)

6

CASES: SAGSFORLØB FREMLAGT AF BØRN

På baggrund af de 16 kvalitative interviews med børn, der er foretaget i forbindelse med rapporten, er der udvalgt otte sagsforløb, som præsenteres i det følgende. Casebeskrivelserne videreformidler sagsforløbene, som de er fremlagt af børnene selv. Deres erfaringer, oplevelser og forklaringer på det enkelte forløb gengives. Casebeskrivelserne udgør et vigtigt vidnesbyrd om de ofte komplicerede sagsforløb, der fylder i børnenes barndom og opvækst, og som ofte præger dem senere i livet.

STINE, 17 ÅR

Stine bliver skiftevis anbragt og hjemgivet, fra hun er spæd, til hun fylder seks år. Herefter anbringes hun på en døgninstitution, mens hun kommer i aflastning i weekenderne. Som niårig får hun en fast plejefamilie, som hun trives godt hos. Da Stine fylder 16 år, får hun en ny sagsbehandler, som forsøger at presse hende til at flytte fra plejefamilien og ind i egen bolig. Stine

modsetter sig beslutningen og med hjælp fra en advokat, får hun lov til at blive hos plejefamilien, til hun fylder 18 år. Stine kan ikke få oplyst, hvad der præcist skal ske, når hun ikke længere må bo hos sin plejefamilie.

Stine husker ikke meget fra den første del af sagsforløbet, og mødet med hendes første sagsbehandler. Stines tilværelse har været præget af skiftende anbringelser, mange skoleskift og ustabile familieforhold. Hun husker, at de første møder var overvældende, selvom hun var glad for sagsbehandleren, som lyttede og hjalp hende. Da Stine får en ny sagsbehandler, ændrer tingene sig. Til møderne forsøger sagsbehandleren at presse Stine til at sige, at hun er i stand til at klare sig selv, selvom det ikke er tilfældet.

"Hun prøvede sådan at få mig til at sige, at jeg næsten var helt selvstændig derhjemme. Jeg kunne bare alt, så jeg behøvede faktisk slet ikke mine plejeforældre. Jeg kunne simpelthen styre denne her husholdning selv. Det kunne jeg jo så ikke. Det kan jeg jo ikke, vel?" (Stine, 17år)

"Jeg tror simpelthen bare, de [sagsbehandleren og afdelingschefen] har tænkt sig at gøre det. Så de simpelthen bare giver os det endelig svar, når jeg fylder 18. Og så er det bare sådan, det er, og så kan vi ikke nå at handle, inden det sker." (Stine, 17år)

Forud for mødet er Stine ikke blevet orienteret om sagsbehandlerens dagsorden, og hun ender med at forlade mødet før tid. Mødet med den nye sagsbehandler oplever hun som et angreb, og hun føler sig hverken set eller hørt. Det bliver ikke anderledes på de efterfølgende møder, hvor Stine gang på gang får valget mellem to forskellige former for lejlighed. Efter at have deltaget på et af møderne, hyrer Stines mor en advokat, hvilket får kommunen til at give efter. Stine får lov til at blive hos plejefamilien, til hun fylder 18 år. Samtidig får hun ikke svar på, hvad der skal ske bagefter.

Stine ønsker at modtage efterværn, men oplever, at sagsbehandleren er ligeglad. Hendes seneste oplevelser med sagsbehandlingen har gjort, at hun har mistet tilliden til, at kommunen vil tale hendes sag og hjælpe hende.

LASSE, 15 ÅR

Lasses forældre bliver skilt, da han er helt lille. Efter skilsmissen bor han fast hos sin mor og ser sin far hver anden weekend. Moren har en psykisk lidelse, og Lasse må tage vare på sig selv og sin lillebror. Da Lasse er 14 år, bliver han og hans søskende anbragt hos en plejefamilie. Inden da har de i en årrække været i aflastning samme sted. Lasse trives ikke hos plejefamilien, og han har længe ønsket at bo hos sin far. Lasse beskriver sit sagsforløb som præget af mangelfuld kommunikation fra kommunens side. Lasse oplever ikke, at han er blevet hørt i forhold til valg af foranstaltning, og han har fået modsatrettet information om, hvor længe

han og hans bror skal blive boende hos plejefamilien.

Lasse får kontakt med kommunen første gang, da han er otte år. Han bliver ikke orienteret om, hvorfor han får en sag, og hvad det indebærer. Da han og broren kommer i aflastning, erindrer han ikke at have fået nogen forklaring af kommunen, og han husker ikke, at der har været et møde om det med sagsbehandleren. Det samme gør sig gældende, da aflastningsordningen erstattes af permanent ophold hos plejefamilien. Han bliver ikke indkaldt til et møde, hvor han kan give sin mening til kende. I stedet får han besked af sin mor:

"Hun [mor] siger, at vi skal ud og bo ved min plejefamilie. Min lillebror og jeg. Hun måtte egentlig ikke fortælle det, men hun kunne ikke holde det inde. Og så skulle min sagsbehandler egentlig også have talt med mig om det, så min lillebror og jeg havde vidst det, inden vi flyttede derud. Men hun [sagsbehandleren] kom aldrig og snakkede med os." (Lasse, 15år)

Hos plejefamilien føler Lasse sig isoleret og langt væk fra sine venner og familie. Til samtaler med sagsbehandleren lover plejefamilien at hjælpe Lasse med transport til fritidsaktiviteter og lignende, men det bliver aldrig til noget. Kommunen har ikke fulgt op på, hvordan Lasse trives hos plejefamilien.

De møder, Lasse har med sin sagsbehandler, oplever han som forvirrende. Han har haft flere forskellige sagsbehandlere, men husker kun den ene. Han oplever, at han får modsatrettede informationer, og at sagsbehandleren

6

ikke lytter, når han siger, at han ønsker at komme hjem og bo hos sin far. Han oplever, at sagsbehandleren afviser ham uden at afgive en begrundelse. Det får Lasse til at kontakte BørneTелефonen, og han får en bisidder, som hjælper ham til møderne:

"Det er fordi, så kan hun [bisidderen] holde lidt mere styr på, hvad min sagsbehandler siger, så hun ikke siger noget til et møde og laver om på det til næste møde. Det var nemlig det, der skete før. Og nu sker det ikke sådan rigtig mere." (Lasse, 15 år)

Lasse fortæller, at han har læst en del af sin egen handleplan, men det har ikke givet ham svar på, hvorfor han skal bo hos plejefamilien. I handleplanen står der, hvor længe han skal være i pleje, men han har fået noget andet at vide af sin sagsbehandler. Det, han ved, er, at han skal på efterskole. Det har han selv været med til at bestemme, og han håber, at sagsbehandleren overholder aftalen.

FRIDA, 15 ÅR

Frida bliver anbragt før skolealderen, fordi hendes forældre ikke drager ordentlig omsorg for hende og har store konflikter om forældremyndigheden. Hun anbringes i en plejefamilie, men som 10-11-årig bliver hun meget udadreagerende og fjernes fra plejefamilien for i stedet at blive anbragt på et opholdssted. Efterfølgende har Frida kæmpet en lang kamp for at få lov til at bevare tilknytningen til sin plejefa-

milie, som er de eneste voksne, hun har følt sig knyttet til.

Da Frida anbringes på opholdsstedet, har hun i udgangspunktet god forståelse for, hvorfor hun ikke længere kan være hos plejefamilien. Hendes adfærd er for svær for plejeforældrene at tackle. Opholdsstedet viser sig imidlertid at være et ubehageligt sted, hvor Frida udsættes for afstraffelse og ikke føler sig hjemme. Frida erindrer heller ikke at have modtaget tilsynsbesøg fra sin sagsbehandler gennem den toårige periode, hvor hun er anbragt på opholdsstedet.

Da Frida ikke trives på opholdsstedet, beder hun om at blive genanbragt hos sin tidligere plejefamilie, som har fungeret som aflastningsfamilie i hele perioden, og som Frida har et godt forhold til. Det afvises af kommunen med den begrundelse, at det allerede er gået galt én gang.

I stedet vælger man at hjemgive Frida til hendes far. Hjemgivelsen bliver ikke nogen succes, og Frida forsøger flere gange uden held at overbevise kommunen om, at hun ikke kan bo hos sin far. Efter en tilspidset periode stikker Frida af fra sin far og tager hjem til plejefamilien. Plejeforældrene tager i mod hende og kontakter kommunen for at få hjælp. Herfra er meldingen imidlertid, at plejeforældrene skal sende den 14-årige pige direkte hjem til sin far, til trods for at hun ikke vil og er bange for ham.

"Jeg forklarer mine plejeforældre, at det er sådan her, det er, og jeg har altså ikke lyst til at tage hjem, vel? Og de har jo kendt mine forældre, siden jeg var helt lille. De ved godt, hvordan de er. Så ringer min plejemor selvfølgelig til kommunen og fortæller min sagsbehandler, at det er sådan her, det står til: 'Frida er altså hjemme ved os nu'. Og sagsbehandleren var bare sådan: 'Du skal bare sende hende hjem. Du må ikke lade hende bo hos dig'. Altså du kan ikke bede min plejemor om at sende en pige på, hvad var jeg der, 14 år? Du kan ikke bede hende om at sende en 14-årig pige hjem, som er skide bange, vel?" (Frida, 15 år)

Plejefamilien afslår over for kommunen at sende Frida tilbage til sin far, og Frida ender med at bo "uautoriseret" hos plejefamilien i fire måneder, uden at kommunen griber ind. Herefter vælger kommunen at fyre plejefamilien som aflastningsfamilie, og Frida anbringes på et nyt opholdssted. Her får hun tilbud om en ny aflastningsfamilie, mens kommunen fastholder, at den tidligere plejefamilie ikke længere kan være aflastningsfamilie.

I kontakten med kommunen oplever Frida det som frustrerende, at hendes sagsbehandler ofte lytter til hende og er imødekommende over for hendes forslag for herefter på næste møde at meddele, at ledelsen desværre har afvist Fridas ønske. Frida oplever det som sagsbehandlerens måde at fralægge sig ansvaret og som udtryk for, at sagsbehandleren ikke er parat til at kæmpe hendes sag – noget hun ellers har oplevet, at hendes tidligere sagsbehandler gennem mange år gjorde:

"Hun var en af de personer, der virkelig går ind i det, altså så det måske ikke kun er hendes arbejde... Hun tager ikke hjem og sover trygt om natten og er ligeglad, vel? [...] hvor jeg føler, at det kunne min anden sagsbehandler godt. At hun ikke helt har sit hjerte med ind i det." (Frida, 15 år)

For Frida er det ubehageligt, at hun ikke kan mærke noget personligt engagement hos sagsbehandleren, og kommunens afgørelser kommer til at fremstå vilkårlige og uretfærdige, når hun ikke får andre begrundelser for afslaget, end at ledelsen har sagt nej. For hende er det afgørende ikke kun, om hun får medhold eller ej, men også at afgørelserne giver mening, og at hun mærker, at hendes sag betyder noget for sagsbehandleren.

LINE, 15 ÅR

Line er vokset op med en mor, der har et alkoholproblem. Når moren drikker har hun svært ved at styre sit temperament, og det påvirker hele familien. Lines forældre bliver skilt, da hun er to år gammel, og de deles om samværet, indtil faren rejser til udlandet for at arbejde. Line oplever ikke, at hun har fået den hjælp af kommunen, som hun har haft brug for. Hun ønsker at bo

6

"Hun interesserede sig mere for, hvordan jeg havde det. I stedet for hvordan vi skulle have det som familie." (Line, 15 år)

uden for hjemmet, men kommunen har kun fokuseret på, hvordan familien kunne komme til at fungere. Line har derfor måttet tage sagen i egen hånd, og i perioder er hun flyttet hjem til sine bedsteforældre. Kommunen ender med at lukke Lines sag, da de ikke mener, at de kan gøre mere for hende. Hun bor fortsat hos sin mor og lillebror og mener, at sagsforløbet har været spild af tid.

Line får en sag i kommunen, da hun går i 7. klasse. Det er skolen, som kontakter kommunen med Lines tilladelse. Hun har en god oplevelse med sin første sagsbehandler, som rådgiver hende om mulighederne for at komme væk hjemmefra. Line føler, at sagsbehandleren lytter og viser oprigtig interesse og engagement.

I mellemtiden beslutter Lines mor, at hun og børnene skal flytte til en anden kommune. Hjemmeforholdene bliver ikke bedre efter flytningen, og Line oplever gang på gang, at hun skal være den voksne og tage vare på sig selv og sin lillebror. Line må selv kontakte ungerådsgivningen i den nye kommune, som indsender en underretning. Som resultat iværksætter kommunen en børnefaglig undersøgelse af Line. Imens undersøgelsen finder sted, eskaleres situationen

derhjemme, og Line prøver forgæves at kontakte sin sagsbehandler. Igen må hun henvende sig hos ungerådsgivningen for at få hjælp, og på eget initiativ flytter Line ind hos sine bedsteforældre, hvor hun ender med at bo et halvt års tid. I den tid bor lillebroren alene med moren.

Da den børnefaglige undersøgelse er klar, føler Line, at kommunen har valgt at lytte til moren. Lines far og papfar er ikke blevet hørt, og henstillingen er, at Line skal hjem og bo hos sin mor. På det tidspunkt får Line endnu en ny sagsbehandler, som vil have Line og hendes mor i familiebehandling. Behandlingen bliver til to møder, fordi Lines mor udebliver flere gange, og Line oplever ikke, at familiebehandlingen når at gøre en forskel.

Line fortæller, at hun forgæves har efterspurgt en konkret handleplan til møderne med kommunen, da hun ikke føler, der sker noget i hendes sag. Hun har blandt andet bedt kommunen om at komme på uanmeldte hjemmebesøg hos moren, så myndighederne selv kan se, hvordan det står til. Men de har altid ringet i forvejen, og hver gang har Lines mor ryddet op og tømt hjemmet for tomme vinflasker.

Efter at Line flytter hjem, bliver hendes sag lukket. Lines sagsbehandler mener

"På den ene side vil jeg slet ikke have det. På den anden side har jeg det sådan lidt, at det egentlig er fint med mig, fordi de ikke har gjort en skid. Jeg føler ikke, de har gjort noget. Udover at give min mor rimelig meget ret." (Line, 15 år)

ikke, at kommunen kan gøre mere for hende. Line oplever ikke, at den nye kommune har lyttet og taget hende alvorligt.

MARIA, 17 ÅR

Maria får en sag i kommunen, da hun er 14 år gammel. Så længe Maria kan huske, har hendes familie været præget af problemer med alkohol og voldsomme konflikter mellem hendes mor og stedfar. Maria har aldrig fortalt nogen om, hvordan det står til derhjemme. Hun oplever skolen som sit "frirum" og vil ikke have, at nogen skal kende til problemerne derhjemme. Derfor inviterer Maria heller aldrig veninder hjem, men sørger altid for, at de ses hjemme hos veninden. Maria fortæller, at andre i familien godt har vidst, at det stod slemt til, men at der har været en berøringsangst for at blande sig.

"Nej, fordi jeg har ikke rigtig vist det i skolen, og jeg har heller ikke åbnet op om det over for min lærer, og så er jeg også enebarn. [...] Og alle omkring os har egentlig godt vidst, at der har været ret meget brug for hjælp i min familie. Folk har bare været... det har været ret tabubelagt, fordi der har været... nogle gode perioder, og så er det gået over i nogle andre.. Og så har folk været sådan: Ej måske går det nok alligevel."

"Men det var virkelig rart at have hende ved min side. Min bisidder. Og hun så det også... hun var KUN på min side. Det var virkelig rart. Og virkelig sørgede for at... den på den anden side af skrivebordet også var ok ved mig." (Maria, 17 år)

Da Maria er 14 år, skriver hun flere gange til BørneTelefonen, fordi hun har brug for at tale med nogen om, hvordan hun har det. Da situationen i hjemmet spidser til, ender Maria med at opgive sin anonymitet til BørneTelefonen. Herefter underretter Børns Vilkår om Marias situation, og Maria får en bisidder med til møde i kommunen.

Til samtalen med kommunen oplever Maria, at sagsbehandleren lytter til hende og tager hende alvorligt, men Maria har også en følelse af, at sagsbehandleren er lidt utålmodig med hende og forsøger at haste hende gennem samtalen – noget Maria udlægger som et tegn på, at hendes sag måske ikke er helt så alvorlig som sagsbehandlerens andre sager.

Forud for mødet har Maria været meget nervøs. Hun er bange for, hvad det betyder at involvere kommunen og bange for, hvad der skal ske med hendes forældre og hende selv. Maria fortæller, hvordan det i den situation var rigtig rart at kunne tale med sin bisidder om, hvad der kunne ske, og at have hende at følges med i forløbet.

"Hun var faktisk rigtig sød. Men man kunne godt mærke på hende, at hun var lidt stresset og striks, og der var måske noget andet, der... nogle andre sager, hun havde, hun også skulle arbejde på. [...] Det gik i hvert fald meget hurtigt. Det var lidt overfladisk." (Maria, 17 år)

6

Efter mødet med Maria og et efterfølgende møde, hvor hendes mor og stedfar også deltager, bliver familien tilbudt familiebehandling af kommunen. Forældrene er meget chokerede over, at Maria har henvendt sig til myndighederne og mener i udgangspunktet ikke, de har brug for hjælp. De tager dog alligevel i mod tilbuddet om familiebehandling, som de alle ender med at få et positivt udbytte af. Knap et halvt år efter foretager Marias sagsbehandler opfølgning hjemme hos familien, hvor hun først taler alene med Maria og derefter med hele familien samlet – noget Maria fremhæver som "rigtig godt", fordi det giver hende følelsen af, at der bliver taget hånd om hende. Efterfølgende afsluttes Marias sag. Maria oplever, at hun har fået god hjælp, og at kommunen fik taget hånd om de problemer, der var i hendes familie.

AMALIE, 16 ÅR

Amalie bor sammen med sin mor og to yngre søskende og har aldrig været anbragt uden for hjemmet. Da Amalie er 14 år, bliver hendes forældre skilt. Amalies far har et alkoholproblem og er voldelig og truende over for Amalies mor. En gang imellem kan han også finde på at tage hårdt fat i Amalie og hendes lillesøstre. Amalie får en sag i kommunen efter et opkald til BørneTelefonen. Mødet med kommunen bliver en positiv oplevelse for Amalie, skønt hendes sagsforløb bærer præg af, at hun ikke bliver ordentligt informeret undervejs.

Da Amalie er 15 år, ringer hun til BørneTelefonen for at få hjælp. Der er ingen i hendes omkreds – hverken familie, lærere eller psykologer, som har underrettet kommunen om Amalies hjemmesituation. Hendes lærere har sagt til hende, at de ikke kunne hjælpe hende med farens misbrug. Amalie har selv svært ved at se, hvordan hun kan få hjælp til at få det bedre. Da hun ringer til BørneTelefonen er hun selvmordstruet og føler ikke, at hun har nogen hun kan støtte sig til. Efter samtalen får Amalie et møde i kommunen og en bisidder. Amalie er nervøs for mødet og bange for at sige noget forkert. Men mødet går godt, og Amalie føler sig godt tilpas. Hun oplever, at sagsbehandleren lytter og udviser omsorg for hende. Hun oplever også, at sagsbehandleren forstår Amalie og tror på det, hun fortæller. Mødet resulterer dog ikke i nogle konkrete aftaler, og formålet med mødet forbliver derfor uklart for Amalie.

Amalie har aldrig set eller godkendt et referat fra mødet, og hun er ikke blevet kontaktet efterfølgende med oplysninger om, hvad der kommer til at ske i hendes sag. Hun har ikke forsøgt selv at kontakte sin sagsbehandler, selvom hun mener, at sagsbehandleren er tilgængelig. Amalie ønsker at få hjælp til at styrke sin selvtillid og til at lægge farens problemer bag sig. Hun har

"Det gik sådan godt, følte jeg selv [børnesamtalen]. Altså, jeg kunne sige alt det, der var sket og sådan nogle ting. Og så snakkede vi så om alle mulige forskellige ting, ja, og siden har jeg så faktisk ikke hørt fra dem [sagsbehandler og bisidder]." (Amalie, 16 år)

tidligere fået god hjælp af kommunen, hvor selvsamme sagsbehandler sørgede for, at hun fik psykologhjælp. Da Amalie aldrig har hørt fra sin sagsbehandler siden mødet, står hun uvidende om, hvorvidt hun får bevilliget flere psykologsamtaler eller anden hjælp.

JASMIN, 15 ÅR

Jasmin vokser op i en familie, hvor voldelige overgreb er en del af dagligdagen. I en meget ung alder får hun ansvaret for sine yngre søskende og dermed også skylden, hvis de ikke opfører sig ordentligt. Hun mindes at være blevet slået, siden hun var helt lille af både sin far og mor. Forældrene bliver skilt, da Jasmin er otte år, men de voldelige overgreb ophører ikke fra morens side. Selvom Jasmin får en sag i kommunen omkring tidspunktet for skilsmissen, så går der mange år, før hun bliver fjernet fra hjemmet og kommer på opholdssted og sidenhen i pleje. Jasmin betragter plejefamilien som sin redning, men må flere gange sætte sig op i mod kommunen, som forsøger at overtale hende til at blive hjemgivet til sin mor.

Jasmin husker ikke, hvornår hun begynder at have møder i kommunen, og hun har svært ved at skelne de fagpersoner, hun har mødt, fra hinanden. Som syvårig kommer Jasmin og hendes søskende i et børnehus, og her har hun den første kontakt med kommunen. Jasmin beskriver det som et positivt møde, og hun oplever at få hjælp. Men problemerne i hjemmet fortsætter, og det er først, da Jasmin er 14 år, at hun og hendes ene bror kom-

mer på et opholdssted. Det sker efter, at de har meldt moren for vold. Jasmin har tidligere forsøgt at gå til politiet, uden at det har ført til et indgreb fra myndighedernes side.

Frem til i dag har Jasmin haft så mange sagsbehandlere, at hun ikke har tal på dem. Hun husker bedst de fire, hun har haft inden for den seneste tid. Hendes generelle oplevelse er dog, at hendes sagsbehandlere har manglet interesse for hendes sag. Da det besluttes, at Jasmin skal flytte fra opholdsstedet til en plejefamilie, sker det meget pludseligt, og hun bliver ikke hørt i den forbindelse. Hverken Jasmin eller hendes mor orienteres i god tid, og Jasmin får ikke pakket sine ting sammen, inden hun skal flytte. Jasmin kommer til at trives hos plejefamilien, og de bliver en støtte i hendes sagsforløb. Hun får oplyst sine rettigheder og får hjælp til at klage:

"Jeg er så glad for, at jeg er kommet i denne her plejefamilie i stedet for en anden, som ikke havde så meget styr på det, som de har. Hvis de ikke havde haft det, ved jeg virkelig ikke, hvor jeg var endt. [...] Jeg tror bare, at den der kommune havde ødelagt hele mit liv, hvis jeg ikke var her." (Jasmin, 15 år)

I løbet af de første otte måneder hos plejefamilien når Jasmin at have fire forskellige sagsbehandlere. Hver gang hun får en ny sagsbehandler, opleves det som at skulle "forklare forfra". Hun oplever, at sagsbehandlerne ikke forstår, hvor alvorlig situationen er hjemme hos moren. To måneder efter hun er flyttet ind hos plejefamilien, bliver hun indkaldt til samtale om, hvornår

6

hun kan hjemgives. Jasmin bliver orienteret om mødet med to dages varsel, og med hjælp fra plejefamilien når hun at lave en aftale med både advokat og bisidder. Jasmins mor deltager også på mødet, men der kommer ikke nogen aftale i stand. Det efterfølgende og seneste møde handler også om muligheden for hjemgivelse.

Jasmin oplever, at sagsbehandlerne kun har lyttet til hende, fordi de skulle. Men hun føler ikke, at de har taget hende alvorligt og inddraget hende i væsentlige beslutninger om, hvad der skulle ske i hendes sag.

MIE, 17 ÅR

Mie og hendes søskende er blevet udsat for fysisk vold af deres mor, så længe Mie kan huske tilbage. Hun er blevet slået og har overværet sine søskende få samme behandling. Da Mie er tre år gammel, går forældrene fra hinanden, og Mie og hendes yngre søskende bliver boende hos deres mor. De voldelige overgreb fortsætter, og da Mie er 11 år, anmelder hendes ene søskende moren til politiet. Sagen ender med, at moren idømmes et års fængsel for vold mod hendes børn, og på dette tidspunkt bliver kommunen involveret. Efter dommen følger et forløb, hvor Mie først anbringes hos en plejefamilie og efterfølgende på et opholdssted. Fra begyndelsen har Mie sagt, at hun ønsker at bo hos sin far, men det er først, da hun fylder 17 år, at hun får lov til at blive hjemgivet til faren.

Gennem sit sagsforløb har Mie haft tre sagsbehandlere. Hun husker ikke den første, mens hun får den anden,

da hun skal i pleje efter retssagen. Mie bliver ikke hørt i forbindelse med anbringelsen og får derfor ikke nogen indflydelse på beslutningen. I stedet orienteres hun om afgørelsen, efter at den er truffet, og uden varsel skal hun pludselig pakke og flytte. Omstændighederne omkring flytningen gør det til en negativ oplevelse for hende.

Hos plejefamilien får Mie besøg af sin sagsbehandler, som kommer for at følge op på flytningen. Men Mie føler sig ikke tryk ved sagsbehandleren og har ikke lyst til at åbne op og fortælle, hvordan hun har det. Mies oplevelse af sagsbehandleren er, at hun ikke lytter til, hvad hun har at sige, men i stedet lytter mere til hendes mor. Hun føler, at sagsbehandleren tager morens parti, og hun er bange for, at det, hun fortæller, kommer videre til moren:

"Hun [sagsbehandleren] lyttede ikke på, hvad jeg sagde. Det var mere, hvis min mor sagde noget, så lyttede hun efter det. Hun lyttede heller ikke på min far, hvis der var noget, han sagde." (Mie, 17 år)

I forbindelse med morens prøveløsladelse sender sagsbehandleren Mie hjem på weekendbesøg uden opsyn. Mie har svært ved at forstå, hvorfor hun skal være der alene sammen med sin bror. Hun føler sig ikke tryk sammen med moren, og senere afbryder hun kontakten.

Mie føler sig ikke rigtig hjemme hos plejefamilien. Hun har svært ved at få

nye venner og skabe en ny tilværelse så langt fra det, hun kender og er tryk ved. Efter en episode hvor Mie afprøver plejefamiliens grænser, bliver hun anbragt på et opholdssted. I modsætning til første anbringelse, bliver Mie inddraget i beslutningen om, hvilket opholdssted hun helst vil bo på. På dette tidspunkt har Mie fået en ny sagsbehandler, som gør, at hun føler sig inddraget. Sagsbe-

handleren er mere fleksibel og lader hende tage hjem på korte besøg, uden at hun skal spørge først. Hun oplever at blive orienteret i god tid inden møderne og at få indflydelse på, hvornår møderne skal afholdes, og hvad de skal handle om. Sagsbehandleren undersøger også, hvorvidt Mie kan få efterværn, når hun skal hjembringes til sin far.

7

DATAKILDER OG METODE

Rapporten bygger på en række forskellige datakilder: Kvalitative interview med børn, der har eller har haft en kommunal børnesag eller efterværn, data om og feedback fra børn, som har haft en bisidder i Børns Vilkår samt data om samtaler på BørneTelefonen. Derudover inddrages eksterne undersøgelser og forskning.

Data fra bisidningen og BørneTelefonen

Siden 2008 har Børns Vilkår tilbudt professionel bisidning til børn og unge, der har brug for hjælp i mødet med de sociale myndigheder. I løbet af de sidste otte år har over 2.000 børn sagt ja til tilbuddet. Med bisidderordningen har Børns Vilkår oparbejdet stor viden om de dilemmaer og udfordringer, som børn kan møde i deres sagsforløb. Denne viden registreres i Børns Vilkårs bisidderdatabase, som beskriver problemstillinger og forløb i de enkelte bisiddersager. Disse data er anvendt som baggrund for rapporten. De temaer, som er udvalgt fra interviewene, er udvalgt med baggrund i den brede viden, vi har om børns sagsforløb via bisidderbasen.

Derudover inddrages data fra den spørgeskemaundersøgelse, som løbende gennemføres blandt børn, der har haft en bisidder, når de afslutter et bisidderforløb. Endelig baserer rapporten sig på den viden om børns problemer, som stammer fra de cirka 40.000 børn, vi årligt rådgiver på BørneTelefonen.

Kvalitative interview med børn

I forbindelse med rapporten har vi spurgt børn, der har fået bisidning, om de ville deltage i et interview omkring deres erfaringer med og oplevelse af

sagsbehandlingen og deres møde med systemet. På denne baggrund har Børns Vilkårs konsulenter foretaget 16 dybdegående interview med børn i løbet af 2016. Der er tale om børn, som har haft en bisidder på et tidspunkt i perioden 2014 til 2016.

I udvælgelsen af interviewdeltagere har vi bestræbt os på at have et bredt aldersspænd og deltagere fra alle fem regioner. Det har været en udfordring at rekruttere drenge til interviewundersøgelsen, men det er lykkedes at få ét interview med en dreng. Aldersspændet blandt deltagerne er fra 12 til 20 år, og der indgår deltagere fra alle regioner. Undersøgelsen er ikke nødvendigvis repræsentativ for den generelle børnesagsbehandling i danske kommuner. Det er Børns Vilkårs erfaring, at når børn vælger at få en bisidder, er det ofte, fordi de har haft et svært sagsforløb. Frem for repræsentativitet giver børnenes stemmer et indblik i de sager, hvor børnene oplever ikke at blive hørt og inddraget.

Interviewdeltagere er blevet lovet anonymitet, og datamaterialet er blevet behandlet fortroligt. Det indebærer, at personidentificerende oplysninger er anonymiseret, så genkendelige oplysninger som navne på personer, institutioner og geografiske lokaliteter er blevet ændret. Inden interviewet har vi talt med det enkelte barn om formålet med interviewet, hvad det skal handle om, og hvad interviewet skal bruges til. Børnene har fået at vide, at de kun skal fortælle om deres sag i det omfang, de har lyst til. Vi har fået børnenes samtykke til at anvende citater og cases i analyser og rapporter vedrørende børn og unges sagsforløb.

Børnene har forskellig motivation for at deltage i interviewene, men det er gennemgående, at de har valgt at tale med Børns Vilkår om deres erfaringer, fordi de ønsker at bidrage til, at andre børn ikke kommer til at gennemgå det samme som dem.

Bearbejdning af interviews

I analysen skitserer vi de overordnede sammenhænge, der tegner sig i interviewmaterialet. Det betyder, at materialet er blevet sorteret med henblik på at finde mønstre, forskelle og fælles træk på tværs af interviewene. Med analysen ønsker vi at videreformidle, hvordan sagsbehandling og sagsforløb kan opleves af børn, der har en sag i kommunen.

Vi bestræber os på, at videreformidlingen er så reel som mulig, og vi ønsker ikke at fremstille tingene værre, end de er. Blandt interviewdeltagerne er der dog en overvægt af børn, som oplever, at de ikke får den hjælp fra myndighederne, som de har behov for, eller som ikke føler sig godt behandlet i mødet

med systemet. Det afspejler sig i analysen, hvor vi primært skildrer de problemer, som børn kan opleve, når de har en børnesag i kommunen.

Vi har fået værdifuld feedback på den samlede rapport fra en række eksterne eksperter, som har bidraget med hver deres faglige vinkel på børnesager og børnesagsforløb: seniorforsker og programleder ved SFI, Mai Heide Ottosen, som forsker i familie- og barndomsso-ciologiske problemstillinger; forskningsleder på Metropol, Frank Ebsen, som forsker inden for området udsatte børn og unge; Margit Næsby, der er Børn og Ungechef i Roskilde Kommune samt Susanne Hammer-Jakobsen, der er Forvaltningschef for Børn og Kultur i Tårnby Kommune.

Begrebsdefinitioner

Når vi omtaler "børn" i rapporten, refererer vi til aldersgruppen 0 til 23 år. Den valgte aldersgruppe afspejler Børns Vilkårs målgruppe. Blandt interviewdeltagerne er der dog en overvægt af 15- til 17-årige.

8

LITTERATURLISTE

- Ankestyrelsen (2015):** Evaluering af Overgrebspakken.
- Ankestyrelsen (2014):** Undersøgelse om samarbejdet mellem plejefamilier og kommuner. Delundersøgelse 2: Plejefamiliers vurdering af samarbejdet med kommuner.
- Ankestyrelsen (2012):** Ankestyrelsens undersøgelse af anbringelsessteders oplevelse af det kommunale tilsyn.
- Ankestyrelsen og Socialstyrelsen (2012):** Opfølgning på implementering af Barnets Reform. Bestilt af Social- og Integrationsministeriet og KL i regi af det strategiske partnerskab på det specialiserede socialområde.
- Ankestyrelsen (2011):** Ankestyrelsens praksisundersøgelser om inddragelse af børn og forældre i sager om frivillige foranstaltninger.
- Bekendtgørelse af FN-konvention af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder, Artikel 12.**
- Bekendtgørelse af lov om social service, kap. 11 og 25.**
- Børnerådet (2016):** Børneindblik 1/16
- Børns Vilkår og TrygFonden (2017):** Svigt af børn i Danmark. Status 2016/2017.
- Børns Vilkår (2016):** Projekt om støtte til børn ved erstatningssager. Evaluering og projekterfaringer, september 2016.
- Børns Vilkår (2013):** Professionel bisidning til børn og unge. En håndbog for fagpersoner. Udarbejdet af: Jette Larsen og Team Børn og Bisidning.
- Egelund, Tine (2006):** Sammenbrud i anbringelser. En forskningsmæssig belysning. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd – Social Forsknings Institut (06:01).
- Egelund, Tine mfl. (2010):** Sammenbrud i anbringelser af unge. Erfaringer, forklaringer og årsagerne bag. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (10:06).
- Gamst, Kari T. (2016):** "Jeg ga små hint, men ville ikke si alt". Dagbladet (Norge).
- Gamst, Kari T. (2011):** Profesjonelle barnesamtaler: å ta barn på alvor. Universitetsforlaget.
- Gamst, Kari T. (2012):** "At ta barn på alvor". 19. juni 2012 på: <http://www.vg.no/nyheter/meninger/aa-ta-barn-paa-alvor/a/10058304/>
- Killén, Kari (2006):** Omsorgssvigt er alles ansvar. Hans Reitzel.
- Kommunernes Landsforening (2016):** Myndighed med momentum. Erfaringer fra 20 kommuner på det specialiserede børneområde.
- SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (2015):** Anbragte børn og unges trivsel 2014.
- SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (2013):** Unges selvskade og spiseforstyrrelse
- Rask, Lisbeth (2011):** Børnesamtalen. Inddragelse af barnets perspektiver – Dilemmaer i myndighedsbehandlernes arbejde. Forskningscenter for Socialt Arbejde, Professionshøjskolen Metropol.
- Schjær Jensen, Birgitte (2014):** Inddragelse af udsatte børn og unge i socialt arbejde – Reel inddragelse eller symbolsk retorik? Aalborg Universitets Forlag.
- Servicestyrelsen (2007):** Håndbog om anbringelsesreformen
- Socialministeriet, Servicestyrelsen og KL (2010):** Barnets Reform – spørgsmål og svar
- Socialpædagogerne (2016):** Tidlige og helhedsorienterede indsatser for udsatte børn og unge. Hvad kan vi lære af Herning?
- Socialstyrelsen (2016):** Midtvejsevaluering af tilsynsreformen, perioden 2014-15.
- Statsrevisorerne (2016):** Rigsrevisionens beretning om indsatsen over for anbragte børn.
- Warming, Hanne og Christensen, Michael (2016)** Tillid i socialt og pædagogisk arbejde med børn og unge. Akademisk Forlag.
- Warming, Hanne (2011)** Børneperspektiver – børn som ligeværdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde. Akademisk Forlag.